

**A homoszexualitással kapcsolatos
vélekedések vizsgálata az Egri Szociális
Szolgáltató Intézményben**

Jelige: LOT123

2022.12.01.

Tartalomjegyzék

1	Bevezetés.....	1
2	Szakirodalmi háttér	2
2.1	A homoszexualitás fogalma, főbb jellemzői.....	2
2.2	Homoszexualitás megítélése jogi szempontól egyes történelmi korok tekintetében	7
2.2.1	Egyetemes kitekintés	7
2.2.2	Hazai szabályozás	11
2.3	Előítélet és diszkrimináció	13
2.3.1	Homofóbia.....	15
2.4	Homoszexualitás társadalmi megítélése Magyarországon	17
2.4.1	A magyar LMBTQ-mozgalom meghatározó szereplői.....	19
2.4.2	Szociális munka viszonya a mássággal	21
3	A kutatás bemutatása.....	24
3.1	Kutatásom célkitűzései	24
3.2	Hipotéziseim	24
3.3	Kutatási eredmények.....	25
3.4	Hipotézisek vizsgálata	32
4	Összegzés	45
5	Irodalomjegyzék.....	48
6	Mellékletek.....	0
6.1	számú melléklet	1

1 Bevezetés

A homoszexualitás elfogadásának kérdésköre, egy máig vitatott, megosztó téma, annak ellenére, hogy a heteroszexualitástól eltérő szexuális orientációk már az írott történelem óta léteznek. Ennek megítélése történelmi korszakonként és kultúránként változott. Az ókorban bizonyos kultúrákban szokásként jelent meg, ezzel ellentétben, a középkorban már bűnnek tekintették. A történelem során nem csak a homoszexuálisok megítélése változott, hanem az is, hogy milyen jogokat kívántak maguknak kivívni. Volt idő, mikor a legáhítottabb cél csupán az volt számukra, hogy békében élhessenek, a többségi társadalom által megtűrve, ezzel ellentétben mára már törekvéseik egyre szélesebbé váltak.

Napjainkban egyre több civil mozgalom, kezdeményezés szerveződik annak érdekében, hogy a heteroszexuálisokhoz hasonló jogok illessék meg őket is. Ilyen például az azonos neműek házassága, valamint a családalapítás kérdésköre.

Magyarországon az utóbbi idők legnagyobb homoszexuálisok egyenjogúságáért küzdő civil mozgalom a Család az család nevezetű kampány, ami 2020 novemberében indult. A kampány azt az elvet hirdeti, hogy a család akkor is család, ha a szülők épp azonos neműek. A civil megmozdulást három kisgyermekes magyar család, valamint a céljaikkal egyetértő önkéntesek indították. Az idők során több közismert magyar közéleti személy, valamint cégek, vállalatok álltak ki a kezdeményezés mellett. A kampány online és offline térben egyaránt nagy utat járt be. A közösségi média felületein találkoztam először a mozgalommal. A Facebookon olvastam egy érdekes cikket a kampányt elindító meleg párról, majd elkezdtem figyelemmel kíséreni a mindennapjaikat. Az online felületeken található bejegyzéseikkel őszintén mutatják meg a világnak mindazt, amivel nap, mint nap szembesülnek. Elmondásuk alapján mindmáig jellemző a többségi társadalom által tanúsított homofób, elutasító magatartás a homoszexuálisokkal szemben. Ekkor döntöttem úgy, hogy dolgozatomban a homoszexualitással kapcsolatos vélekedések változásait fogom vizsgálni. Dolgozatomban az elfogadás vagy épp el nem fogadás okait, befolyásoló tényezőit szeretném vizsgálni.

2 Szakirodalmi háttér

2.1 *A homoszexualitás fogalma, főbb jellemzői*

A homoszexualitás meghatározása nem könnyű, habár a szó hétköznapi értelmében tartalma mindenki számára egyértelmű. Ahhoz, hogy megértsük, hogy mi is az a homoszexualitás, fontosnak tartom bizonyos kifejezések, fogalmak tisztázását.

A homoszexualitás értelmezési kereteit bizonyos vizsgálatok, elméletek adják. Ezek az elméletek különböző modelleket mutatnak be. A történelem során folyamatosan változott, vagy épp egymás mellett léteztek a homoszexualitás eredetére vonatkozó teóriák. Általánosságban elmondható, hogy voltak olyan tanulmányok, vizsgálatok, melyek a homoszexualitást egyfajta betegségként jellemezték, melynek kialakulása gyermekkori traumával vagy a szocializációs folyamat valamiféle hibájával magyarázható. Ezzel ellentétben léteznek olyan megállapítások, melyek szerint a homoszexualitás egyfajta deviancia, azaz a társadalmi normáktól, szabályoktól eltérő magatartásforma. A morális alapú megközelítések értelmében a homoszexualitást, mint bűnt kategorizálták. (Takács,2018)

A legelterjedtebb meghatározás szerint a homoszexualitás nem más, mint az azonos neműek egymás iránti erotikus vonzódása, mely szexuális tevékenységre irányul. Buda Béla A Szexuális viselkedés című könyvében különbséget tesz a nyílt, illetve a látens, azaz rejtett homoszexualitás között. Nyílt homoszexualitásról akkor beszélünk, ha az azonos nemű személlyel való testi kapcsolat során, egyik vagy mindkét fél stimuláció hatására kielégüléshez jut. Ezzel ellentétben a rejtett homoszexualitás kétértelmű fogalom. Látens homoszexualitásnak nevezzük azt a viselkedési formát, mikor az egyénben kialakult a homoerotikus érdeklődés, ami az egyén számára tudatos, azonban bizonyos külső okok miatt nem valósítja meg e vágyait, hanem azt magába rejti. A másik, gyakrabban alkalmazott értelmezés szerint a homoerotikus késztetés jelen van az egyénben, de e késztetéseit önmaga elől is elrejti, elfojtja vágyait, önképében nem szerepel a homoszexualitás, s ennek következtében a homoerotikus vágyak belső feszültséget generálnak. (Buda,2002)

Azok a homoszexuális emberek, akiknek szexuális vágyaik csak és kifejezetten azonos nemű partnerre irányul, s a másik nem iránt semmiféle vonzalmat nem éreznek, mi több, visszataszítónak érzik a velük való testi érintkezés létesítését, kizárólagos

homoszexuálisoknak nevezzük. Abban az esetben, ha ellentétes nemű partner is kivált szexuális vonzalmat, és alkalmanként heteroszexuális nemi életet is élnek, abban az esetben a szakirodalom biszexuálisként nevezi meg őket. (Buda,2002)

Buda Bélához hasonlóan, Gorza József is különbséget tesz a homoszexualitás formái között:

- *Csak az azonos neműek irányába vonzódó kizárólagos homoszexuálisok*
- *Biszexuálisok, akikből mindkét nem kivált szexuális vonzalmat, valamint*
- *Pszeudo-homoszexuálisok, akikben a homoerotikus vágy csak abban az esetben jelenik meg, mikor nincs lehetőség a heteroszexuális nemi életre. Pl.: börtönlakók, katonák* (Gorza,1993:94)

A homoszexualitáson kívül létezik még másfajta szexuális orientáció, - mely alatt azt értem, hogy az egyén társkereső aktivitása döntően milyen partnerre vonatkozik, melyik nem képviselőjére irányul – mint például (a teljesség igénye nélkül) aszexualitás, autoszexualitás, monoszexualitás, pánszexualitás, stb., azonban munkám fókuszpontjában a homoszexualitás szerepel így az említett szexuális irányultságok a téma szempontjából irrelevánsak.

Az évek során számos olyan tanulmány, elmélet keletkezett, ami a homoszexualitás kialakulását vizsgálta. A téma kapcsán változatos elméletek születtek, melyek alkalmanként egymással ellentétes magyarázatot adnak. Egyes szerzők betegségként aposztrofálták a homoszexualitást, míg mások pszichológiai illetve szocializációs szempontból közelítették meg a témát. A XIX. század végén a pszichiátria és a pszichológia fejlődésével egyidejűleg a tudomány egyre többet foglalkozott a homoszexualitás kérdésével. Ebben a témában Krafft-Ebing grazi pszichiáter 1875-ös *Psychopathia sexualis* című könyve előre lépésnek számított, hiszen kórkép szerűen írta le a homoszexualitást, s a szexuális zavarok kórformái közé sorolta azt, mivel az egyes állapotokat a nemi ösztön zavarával magyarázta. Krafft azt feltételezte, hogy az ember eredendően biszexuális. (Buda,2002)

Krafftal ellentétben, Ferenczi Sándor pszichiáter, a Magyar Pszichoanalitikus Szövetség alapítója, tagadta a homoszexualitás, mint rendellenes betegségként való kategorizálását. Ferenczi úgy vélte, hogy a homoszexuálisok nem fajfenntartásra hivatott, egy úgynevezett átmeneti nemhez tartoznak, akik feladata csupán az emberi előrehaladás segítése. Tanulmányaiban kifogásolja a hipnózist, mint gyógykezelési módszert, mivel úgy gondolja, hogy a homoszexualitás kiiktathatatlan az individuumból. Ferenczi értelmezése szerint a homoszexualitás egyfajta átmenet, olyan kóros stádium, mely a társadalom szempontjából veszélytelen. (Eszenyi-Zahuczky,2008)

Krafft mellett Alfred Kinsey is azt az álláspontot képviselte, mely szerint az ember eredendően biszexuális. Kinsey 1938-ban az emberi szexuális viselkedést tanulmányozta, melynek során 12 000 alany vett részt az interjúkon. A kutatás alapján megalkotta az úgynevezett Kinsey-skálát, ami a mai napig használatos a szexuális orientáció megállapítására. Sokan úgy vélik, hogy az emberek vagy hetero- vagy pedig homoszexuálisok. Kinsey azt mondta, hogy az emberek nem oszthatók be a hagyományos módszerek szerint hetero-, bi-, illetve homoszexuálisnak, ezért a probléma megoldására létrehozott egy nullától hatig terjedő skálát, melyben a 0 jelenti a teljesen heteroszexuális embert, a 6-os pedig a teljesen homoszexuálist. Kinsey álláspontja szerint a legtöbb ember valahol a kettő között található. (Takács,2004)

Krafft- Ebing munkássága a szexuálpatólógiai fejlődésének fontos állomása, melyek alapja a pszichoanalízis gondolatrendszere. A pszichoanalízis eredetileg az idegi alapon kialakuló betegségek gyógykezelésének módszere volt. A pszichoanalízis alapítója Freud arról ír, hogy a homoszexualitás az emberi vágy alapvető eleme. Freud úgy véli, hogy a gyermek alapvetően multiszexuális. 1905-ben kiadott Három esszé a szexuális elméletről című értekezésében a pszichopatológia középpontjába a szexuális ösztönt állította. A korábbi megfogalmazásoktól eltérően Freud kiegészítette az ösztön fogalmát, mely szerint szexuális ösztön minden olyan viselkedésforma, mely a test stimulációjára törekszik és melynek célja az örömszerzés. A másik számottevő gondolata, hogy az egyén a pszichoszexuális fejlődés során csak a fejlődési folyamat zavartalan végbemenetele után válik képessé az érett szexuális életre. Ezt az álláspontját azzal érvelte, hogy minden egyes fejlődési szakasznak megvan a maga domináns szexuális ingerzónája – száj, végbélnyílás, urethra – melyek a fejlődés során zavart szenvedhetnek, s úgynevezett fixációhoz vezethetnek. Egyes fázisok zavara a későbbiekben komplexusok kialakulását okozhatják, melyek hatással lehetnek a szexuális viselkedésre is. (Buda,2002) A pszichoanalitikus elmélet alapján a férfiak homoszexualitásában nagy szerepet játszik az orális valamint az anális rész magasabb ingerigénye.

Egy másik, szintén pszichológiai megközelítés szerint a homoszexualitás kialakulására a szocializációs elméletek adnak választ, amelyben a kora gyermekkori ingerek fontos szerepet játszanak. Buda Béla a többlépcsős szocializációs elméletében azt mondja: *„A szexualitás zavarai mögött vagy különböző öntudatlan fantáziák és félelmek, vagy pedig sajátos motivációk állnak. Ezek a félelmek vagy fantáziák a gyermekkortól folyamatosan fejlődtek ki élmények, vagy élmények sorozatainak hatására. Az élmények*

pedig a gyermekkori környezet viselkedésével és viszonyulásaival állnak kapcsolatban.”
(Tóth,1994:34)

A jelenséget a pszichológia szempontjából vizsgálók egyetértettek a szülő – gyermek kapcsolatban rejlő sajátosságokban. Megállapították, hogy a melegéknél az anyával való kapcsolat különösen mély és nem ritka, hogy egyedüli gyermekként nevelkedtek, általában apa nélkül. A leszbikusok pszichológiai vizsgálata is hasonló eredményt hozott. A női homoszexuálisok gyermekkorában gyakori a szexualitással kapcsolatos büntetés, valamint a legtöbbjüknek rossz anya-gyermek kapcsolata volt. (Buda,2002)

A homoszexualitás kialakulásával kapcsolatosan léteznek olyan elméletek is, melyek betegségként kezelik. A homoszexualitás medikalizációja a XIX. század végén indult el, melynek kezdetét Karl Heinrich Ulrichs nevéhez kötik. Ulrichs szerint a homoszexuális egyén nem okolható, hiszen a homoszexualitást egyfajta biológiai rendellenesség okozza. Lang 1940-ben azt állította, hogy a meleg családjaiban számottevően több a fiúgyermek, mint más családokban, s ebből arra a következtetésre jutott, hogy ennek oka az, hogy a meleg egyén lánynak indult, de valamilyen méhen belüli behatásra férfi fenotípust vett fel, s későbbiekben eredeti neme csak a szexuális orientációjában mutatkozott meg. Ezt a felvetést a későbbi vizsgálatok azonban nem támasztották alá. (Buda,2002)

A XX. század közepéig pszichológiai megközelítésből úgy vélték, hogy a homoszexualitás pszichológiai betegség, amely együtt jár a paranoiával és különféle pszichózisokkal. Ezt a nézetet Evelyn Hooker munkássága változtatta meg. 1957-es vizsgálata során 30 hetero - és 30 homoszexuális férfit hasonlított össze szexuális kontrollal, s az eredmények nem bizonyították azt, hogy a nem beteg meleg csoportnál több lett volna a pszichés betegség, mint a heteroszexuális kontrollcsoport tagjainál. (Hooker, 1957)

Michael Foucault a 19. századi homoszexualitást egyfajta személyiséggként kategorizálja, mivel szexualitása a személyiségének minden részében fellelhető, sőt akár testtartásáról is megismerhető. A szexualitás egybeolvadt a személlyel, s ezáltal nem valami bűnös szokás, hanem sajátos természet. Foucault azt mondja, hogy a homoszexualitás a szexuális érzékenység speciális formája a női és férfi szerepek sajátos keveredése. (Eszenyi-Zahuczky,2008)

A pszichológiai elméletekkel szemben Czeizel Endre magyar genetikus 1995-ben amerikai forrásokra hivatkozva azt nyilatkozta, hogy létezik egy úgynevezett homoszexuális gén.” *A homoszexuálisoknak mások a génjeik, más az agyuk, és más a szexuális orientációjuk. Ezekről ők természetesen nem tehetnek, ilyenek születtek.”*

(Czeizel,1995:104-105)

A homoszexualitás orvosi modelljét évtizedek során több társadalomtudós, pszichológus valamint orvos kutató vitatta, végül az Amerikai Pszichiátriai Társaság 1973-ban törölte a homoszexualitást a mentális zavarok listájáról. Nemzetközi viszonylatban a Világegészségügyi Szervezet (WHO) 1977-ben még felsorolta a betegségek nemzetközi jegyzékén a homoszexualitást, 1990 májusában azonban már nem szerepelt a jegyzéken. A változáshoz hozzájárultak azok a kutatások, amelyek szerint a szexuális orientáció megváltoztatását célzó "terápiás" beavatkozások semmilyen meggyőző hatékonysággal nem bírnak. (Haldeman D.C,1991:149-160).

A homoszexualitás csak az 1950-es években keltette fel a szociológusok figyelmét, ekkortól találhatóak a témával kapcsolatos kutatások. Eleinte az Egyesült Államokban és Nyugat Európában végeztek efféle kutatásokat. Kenneth Plummer Szexuális stigma című könyvéhez fűződik a homoszexuálissá válással foglalkozó első átfogó szociológiai munka. A könyvben a szerző azt hangsúlyozza, hogy a szexualitást a társadalmi jelentések határozzák meg, így a szexualitás a társadalom által kap jelentést, vagyis a szexualitás a másokkal való kölcsönhatás során létrejövő társadalmi mechanizmus. Ennek alapján Plummer négy féle homoszexualitást különböztet meg:

- *Alkalmi homoszexualitás*
- *Személyes homoszexualitás*
- *Szituációhoz kötött homoszexualitás*
- *Életformaként megfogalmazódó szexualitás.* (Takács,1998:203-212)

Ezzel szemben Tóth László, magyar kutató úgy kategorizálta a homoszexuálisokat, hogy:

- *Vannak olyanok, akik nemi életében nem jelenik meg a másik nem iránti vonzalom, csak lelki alkatukban*
- *Vannak olyanok, akiknek csak a nemi életében jelenik meg a másik nem iránti vonzódás*
- *Vannak olyanok, akik teljesen az azonos nem iránt vonzódnak*
- *Vannak olyanok, akiknek homoszexuális orientációja fizikálisan is látható.*

(Baranyai- Komáromi,2003:35-36)

2.2 Homoszexualitás megítélése jogi szempontól egyes történelmi korok tekintetében

2.2.1 Egyetemes kitekintés

A homoszexualitás létezése az emberiséggel egyidős, melynek társadalmi megítélése az évezredek során koronként és kultúránként változott, amely jól lekövethető az egyes országok büntetőtörvényeinek vizsgálata által. Az írott források szerint a homoerotikus érintkezés szinte minden kultúrában megjelent valamilyen formában, megtűrt vagy épp tiltott viselkedésként.

Az ókori zsidó társadalomban tiltották a homoszexualitást, hiszen ördögtől valónak tartották, s halálbüntetéssel sújtották azt, akiről kiderült. Az Ószövetségben több utalás is található a homoszexualitás tiltására. Mózes III. könyve 18. rész 22-24 verse azt mondja: *„Férfival ne hálj úgy, ahogyan asszonnyal hálnak. Utálatosság az. Semmiféle állattal ne közösj, mert tisztátalanná teszed magad vele. És asszony se álljon meg állat előtt, hogy párosodjék vele. Főrtelen az. Ne tegyétek magatokat tisztátalanná mindezekkel, mert azok a népek tették magukat mindezekkel tisztátalanná, amelyeket kiűzők előledek.”* Mózes III. könyve 20. rész 13. verse kimondja, hogy az azonos neművel kapcsolatot teremtőkre halálbüntetés vár: *„Ha valaki férfival hál úgy, ahogyan asszonnyal szoktak hálni, mivel utálatosságot követtek el mindketten, halállal lakoljanak, vérük rajtuk.”*¹

Az első olyan kultúra, amely nem ítélte el, sőt bizonyos tekintetben buzdította is a társadalmat a homoerotikus tevékenységre, az ókori görögöké volt. A homoszexuális vágyak nyílt felvállalása a görög kultúrában teljesen elfogadottnak minősült, amit számos képzőművészeti és irodalmi műben is ábrázoltak. Ennek következtében a görög társadalom tekintetében nem beszélhetünk látens homoszexualitásról. Arra vonatkozóan nincs adat, hogy az ókori görögöknél a homoszexualitás mikortól vált ennyire elfogadottá, de az valószínűsíthető, hogy a Kr. e. IV. században már „virágzott” a homoszexuális viselkedés. Az elfogadás alapja valószínűleg a családi minta követése, hiszen a fiúgyermek ezt az életformát látta apjától, nagypapjától egyaránt. Több korabeli vázakép maradt fenn, melyek

¹ Idézet a Biblia Ószövetség részéből, Mózes III. könyve 18. rész 22-24 vers és 20. rész 13. vers

homoszexuális érintkezést ábrázolnak. Az ókori görögök nyílt homoszexualitás vállalását bizonyító 5 legfontosabb forrás:

- *Késő archaikus homoszexuális költészet*
- *Attikai komédia*
- *Platon*
- *Aiszkhimész beszéde*
- *Hellénisztikus korszak homoszexuális költészete.* (Dover,2001:13-27)

A homoszexualitás elfogadottságát, valamint annak nyílt felvállalását számos korabeli költemény is bizonyítja. Platon *Lakoma* című párbeszédében is megjelenik a homoszexuális szerelem. A dialógusban Szókratész szerint kétféle szerelem létezik. Az egyik a heteroszexuálisok által megtestesített „földhözragadt” szerelem (Eros epigai), a másik pedig az égi szerelem (Eros urania) mely egymással lelki, szellemi kapcsolatban lévő férfiak közt létezik. Az ókori homoszexuális kapcsolatokban jellemző volt, hogy a kapcsolat egy idősebb felnőtt ember és egy fiatal serdülő fiú között jött létre. Ennek oka, hogy a fiatal tisztelte a felnőttet, aki egyfajta védelmezője volt. Ezzel ellentétben az ifjú szépsége, nőies alakja, gömbölyded formája fontos volt abban a tekintetben, hogy a felnőtt férfiak számára vonzók legyenek. (Buda,2002)

Az ókori körülményekből valószínűsíthető, hogy a homoszexualitás intézményesedett, hiszen a serdülőket a felnőtt partner nevelte homoszexualitásra, így a fiatal ezt a magatartásmintát örökölte tovább felnőttkorában. Az azonos neműek közti kapcsolatteremtés a nők között is megengedett volt, bár a női homoszexualitásra kevesebb figyelem irányult. Ennek oka valószínűleg az, hogy a társadalmak megengedőbbek voltak a nők egymás közti kapcsolataival, valamint, hogy a legtöbb társadalom mélyebb intimitást engedélyez a nők számára. Annak ellenére, hogy a leszbikus kapcsolatok jobban rejtve maradtak, mégis született pár mitológiai történet a témában. Sappho munkássága erre a példa, hiszen egész költészetére a nők iránti rajongás a jellemző. (Buda,2002)

A kezdeti kereszténység elutasított mindenféle testi örömet, a homoszexualitást pedig bűnnek tekintette, és a legsúlyosabb büntetéssel – halállal - büntette a vétkeket. A homoszexualitást tiltó első törvényeket a IV.-V. század nagy zsinatain fogalmazták meg. A homofób viselkedés Európában csak a XII. század vége felé vált jellemzővé. Az ökumenikus zsinatok közül elsőként 1179-ben a III. lateráni zsinat hivatalosan is elítélte a homoszexuális magatartást. A homoszexualitással szembeni ellenségesség a XIII. század elejére még

erőteljesebbé vált Európában, majd 1250-től egyre több állam szankcionálta törvényi úton. (Buda,2002)

A homoszexualitás szó először 1869-ben fogalmazódott meg. Egy magyar származású német orvos, Karl Maria Benkert, azaz Kertbeny Mária Károly alkotta meg, az előtt szodómiának, fajtalankodásnak nevezték a homoerotikus tevékenységet. (Takács,1998)

A városiasodás előrehaladtával a homoszexuális viselkedés elleni jogi következmények enyhültek, de a megítélés változatlanul súlyos volt. A XIX. században egyfajta megértés volt jellemző a homoszexualitással szemben, abban az esetben, ha azt magánügyként kezelték. Ezzel egyidejűleg nőtt a szimpatizánsok köre is, akik ellenezték a homoszexuálisok büntetését. Az 1800-as években megindultak az első melegkutatások is. A kutatások legjelentősebb eseménye volt, mikor 1897-ben Magnus Hirschfeld megalapította a világ első homoszexuálisok vizsgálatát végző intézményét. A XX. században több európai nagyvárosban is nyíltak olyan bárók, kávézók, melyek támogatták a homoszexuálisok társasági életét, így egyfajta szabadsághoz juthattak. 1920-ban létrejött a Brit Szexuálpszichológiai Társaság albizottsága, s ezt követően sorozatosan jelentek meg a homoszexuálisok jogaiért küzdő mozgalmak is. (Buda,2002)

Ennek a nagyfokú szabadságnak a fasizmus hatalomra jutása vetett véget. A büntetések keményebbek lettek, s abban az esetben, ha valakiről kiderült, hogy homoszexuális, akkor az egyenesen a munkahely elvesztésével együtt járt. (Buda,2002) A korszak homofóbiáját – azaz a homoszexuális emberektől való félelem, azok negatív megkülönböztetése- jól prezentálja, egy 1985-ben bemutatott filmdráma, a Redl ezredes. A történet egy valós esetet mutat be. A valóságban Redl ezredes a bécsi titkosszolgálat vezetője volt, akit homoszexualitása miatt a cári Oroszország hírszerzői zsarolással kémkedésre kényszerítettek. Abban az időben, ha valakit homoszexualitáson értek, börtönbüntetéssel szankcionálták.

Igazi áttörést az 1950 - es évek jelentettek a homoszexualitás társadalmi megítélése kapcsán melyben fontos szerepet játszott a szexuális tabuk felszabadulása, valamint a polgári liberalizáció. „*A szexuális öröm értékének általános elismerése magával vonta, hogy a heteroszexuális beállítású emberek türelmesebben viszonyultak a homoszexuálisok örömszerzési törekvéseihez.*” (Buda,2002:264)

1954-ben fontos fordulópontot jelentett az, hogy az angol parlament önálló bizottságot állított fel a homoszexualitás kérdésének vizsgálatára. A bizottság leírása alapján egyetlen egy példát sem találtak arra vonatkozóan, hogy bármilyen kezelés kigyógyította volna a páciens a homoszexualitásból. Pár évvel később, 1957-ben a bizottság jelentése

Wolfenden Report néven nyilvánosságra került, amely javasolta az azonos nemű párok között folyó homoerotikus kapcsolat magánügyként való kezelését, és kérte az ezért járó büntetendőség eltörlését. A Wolfenden – féle jelentés tézisei fokozatosan teret nyertek a különböző országokban. (Buda,2002)

Az 1960-as évek folyamán a homoszexualitás átpolitizálódása figyelhető meg, különböző kisebbségi társadalmi csoportok mozgalmának köszönhetően. A homoszexualitás társadalmi megítélésének alapkérdése a magánélet valamint az azt felügyelni kívánó társadalmi normák közti ellentét. A homoszexualitás átpolitizálódását az úgynevezett „Gay Liberation” mozgalom segítette elő. Ennek köszönhetően a homoszexuálisok mint kisebbség jelentek meg a társadalom összetételében. (Pálmai-Pikó, 2006)

Az 1960-as években a melegek jogaiért küzdő civil szervezetek egyre tevékenyebbé váltak, s újabb előrelépés következett be az 1969-es úgynevezett Stonewall lázadás következtében. A New Yorki Stonewall Inn nevezetű melegек által közkedvelt szórakozóhelyet folyamatosan figyelte a rendőrség, kábítószer kereskedelem gyanúja, valamint tiltott alkohol árusításának gyanúja miatt, s ez által gyakoriak voltak az igazoltatások, razziák. 1969. június 27. - 28.-án a túlzottnak vélt rendőri beavatkozásra válaszul az ottlévő vendégek összetűzésbe kerültek a rendőrséggel, melynek során erőszakos beavatkozásra is szükség volt. Az események felkeltették a média érdeklődését, s felhívta a figyelmet a melegек helyzetére. Ennek következtében a stonewalli események napja mára a melegек jogaiért való kiállás egyik legfőbb szimbóluma. A cselekménysorozat emlékére, 1970. június 29.-én melegbúszkeség felvonulást rendeztek, s azóta már több európai ország is otthont ad az efféle felvonulásoknak. A mozgalom nemzetközi szintű terjeszkedése szintén erre az időszakra tehető, melynek következtében az NSZK-ban 1969-ben dekriminalizálták a homoszexualitást, 1978-ban létrejött a Nemzetközi Meleg Szövetség s ekkortól vált a szivárványos zászló is a melegbúszkeség szimbólumává. Ezt követően 1981-ben az Európa Tanács elfogadta a 924-es számú ajánlását, mely a homoszexuálisokkal szembeni diszkrimináció ellen fogalmazódott meg. (Lux, 2008)

Egyes országokban a homoszexualitás elfogadásának időpontja, s annak mértéke változó. A teljesség igénye nélkül szeretnék megemlíteni pár nemzetközi példát a jelenséggel kapcsolatos jogi szabályozás szempontjából.

A homoszexualitás Új- Zélandon 1986, Izraelben 1988-ban, míg Kínában csak 2002-ben került ki a büntetőjogi minősítésből. 1989-ben egyedülálló módon először Dániában tették lehetővé az azonos neműek élettársi kapcsolatát. 1994-ben az Európai Parlament állásfoglalást tett annak érdekében, hogy az Európai unión belül a homoszexuálisokat

egyenlő jogok illessék meg, valamint meghatározták a tagállamok hátrányos megkülönböztetés elleni feladatait. Ekkor fogadták el az LMBT-jogok katalógusát is, mely magában foglalta az azonos neműek házassághoz való jogát. 1990-ben a homoszexualitást az Egészségügyi Világszervezet törölte a Betegségek Nemzetközi Osztályozásából.(Tóth,2013) Hollandiában 2000-től,2005-től már Kanadában és Spanyolországban is engedélyezték az azonos neműek házasságát. Majd ezt követően: Norvégia (2008), Svédország (2009), Portugália (2010), Franciaország és az Egyesült Királyság (2013) Egyesült Államok (2015) Németország (2017) is lehetővé tette az azonos neműek házasságát.

2.2.2 Hazai szabályozás

Hazánkban 1878 és 1961 között a hatályos büntetőtörvények kizárólag a férfiak között létrejövő homoerotikus kapcsolatot büntették. A homoszexuális cselekményeket A magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétségekről szóló 1878. évi V. törvénycikk a megjelenésétől „természet elleni fajtalanság” címszó alatt büntették. A Csemegi kódexként is nevezett törvény szemérem elleni büntettek és vétségek című fejezetében jelent meg a homoszexualitás, mint büntetőjogi kategória, akkor még fajtalanságnak nevezve.

A magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétségekről szóló 1878. évi V. törvénycikk 241.§-a kimondja: *„Férfiak között véghezvitt fajtalanság, ugyszintén embernek állattal elkövetett fajtalansága: a természet elleni fajtalanság vétségét képezi, és egy évig terjedhető fogházzal büntetendő. 242.§ szerint: A természet elleni fajtalanság büntettét képezi, és öt évig terjedhető börtönnel büntetendő; ha az férfiak között, erőszakkal vagy fenyegetéssel követtetett el; ha pedig a büntett a sértettnek halálát okozta: életfogytig terjedő fegyházzal büntetendő.”*

A női homoszexualitásról Edvi Illés Károly tett utalásokat „lesbiai szerelem” kifejezéssel, azonban ezt az 1878-as magyar büntető törvény nem, ugyanakkor az 1852-es osztrák büntetőtörvény egészen 1971-ig szankcionálta. A homoszexualitásra vonatkozó jogi szabályozásban annak társadalomra való veszélyessége erősebbnek mutatkozott, mint a magánélet tiszteletben tartása. (Takács,2016)

Ezt a szemléletet a Magyar Népköztársaság Büntetőkönyvéről szóló 1961. évi V. törvénycikk változtatta meg bizonyos szempontból. Az 1961-es államszocialista büntetőkódex már nem tett különbséget férfi és női homoszexualitás között, s az

egyenjogúság jegyében mindkét esetben büntette a 20 év alattiak homoszexuális kapcsolatát. Ugyanakkor abban az esetben, ha a homoszexuális kapcsolat másokat megbotránkoztató módon történik, a törvény szankciót fogalmazott meg. Az 1961-es büntetőtörvény számos változást hozott, de a legjelentősebb a homoszexualitás dekriminalizációja. (Takács,2016) A homoszexualitás az új Büntetőtörvénykönyv megjelenéséig hivatalból üldözendő volt, a rendőrség különös figyelmet fordított a helyi fürdők, szórakozóhelyek ellenőrzésére, s akiket homoszexuális cselekvésen értek, azokat előállították, nyilvántartásba vették és büntetőeljárás alá vonták őket. (Buda,2002)

A Kádár-korszak sajátos viszonyt ápolt a szexualitás kérdéskörével. Alapvetően magánügynek tekintette, de egyben olyan közügynek is, melyet felügyelet alatt kellett tartani. A szexualitás magánügynek való nyilvánítása a homoszexuálisok rejtőzködését, szexuális irányultságuk elfojtását eredményezte. Buda Béla ezt a sajátos viszonyt úgy fogalmazta meg: *„A szexualitás mindenkinek a magánügye mindaddig, amíg az emberi együttlét szabályait ezzel nem sérti meg. Senkire nem tartozik tehát, hogy valaki homoszexuális- e vagy nem. Vannak homoszexuálisok, akik szinte hivalkodnak azzal, hogy ők mások. A nyugati magazinokban, televíziós műsorokban gyakran láthatók ilyenek, de a pesti utcán is lehet látni retikülös, kifestett, nőiesen járó férfiakat. Ez éppolyan hibás és káros dolog, mint a megszólás, a mások magánéletébe való beavatkozás készsége.* (Buda,1978:59)

A XX. század folyamán, egészen az államszocializmus végéig listázták a homoszexuális férfiakat, s a listán szereplők zsarolhatóságuk miatt könnyen besúgójelöltté váltak. Ezen idő alatt a rendőrségi vezetőknek tizenhárom féle nyilvántartást kellett vezetniük, melyek egyike az „előzetes nyilvántartás a bűnözéssel gyanúsított személyekről” címet viselte s homoszexuálisok is szerepeltek benne. A homoszexuálisok ezen kívül több listán is összeírásra kerültek, egyeseket még fényképnylvántartásba is felvettek, sőt létezett külön nyilvántartás, amelyen csak a homoszexuális férfiak szerepeltek. A homoszexuális nyilvántartás célja az volt, hogy listázzon mindenkit, akinek homoszexuális viselkedéséről a rendőrség tudomást szerzett. A listán szerepeltetni kellett többek közt az illető baráti körét, akik a fajtalankodásban részt vettek és annak módszerét is. (Takács,2016)

Az 1978-as büntetőtörvénykönyv továbbra is fenntartotta a homoszexuális kapcsolatok megkülönböztetését. A homoszexualitás megkülönböztető jellegű jogi szabályozásának megváltoztatása az Európai Unióhoz való csatlakozás során elkerülhetetlenné vált. Az 1999-es amszterdami szerződés 13. cikke alapján ugyanis tilos a szexuális orientáció alapján való hátrányos megkülönböztetés. Ezzel egyidejűleg az Alkotmány, azaz az 1949. évi XX. törvény ugyan nem fogalmazta meg egyértelműen a nemi

identitáson alapuló megkülönböztetés tilalmát, de az Alkotmánybíróság a 20/1999 (VI.25.) határozatában útmutatást ad, hogy a védelemnyújtás a szexuális irányultság miatti megkülönböztetésre is vonatkozik. (Takács,2002) Büntetőjogi szempontból a legnagyobb jelentőségű módosítás 2002-ben történt, mikor a 37/2002 (IX.4.) AB határozat megsemmisítette a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 199. és 200. §-át arra hivatkozva, hogy az az Alkotmányba ütközik. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a természet elleni fajtalanság (az addigi törvények alapján ez csak az azonos neműekre vonatkozott) sérti az Alkotmány hátrányos megkülönböztetés tilalmáról szóló részét, mivel az különbséget tesz szexuális orientáció alapján. (Hegedűs,2010)

Összességében elmondható, hogy hazánkban 2002 előtt a büntetőjogi rendelkezések kiváltképp diszkriminatív jellegűek voltak a homoszexuális kapcsolatokkal szemben. Ez abból is kiolvasható, hogy ugyanazon tényállásra különböző szankciót írtak elő az azonos neműek közötti kapcsolatra, mint a nem azonos neműekre.

2.3 Előítélet és diszkrimináció

„Az előítélet valamely személlyel szemben érzett idegenkedő vagy ellenséges attitűd, melynek alapja pusztán annyiban van, hogy az illető személy egy adott csoporthoz tartozik, és ennek következtében feltételezik róla, hogy a csoportnak tulajdonított negatív tulajdonságokkal ő is rendelkezik.” (Allport,1999:36.) Megkülönböztetendő a tévedésen alapuló előzetes ítélet és a valóságos előítélet. Előzetes ítéletből akkor lesz előítélet, mikor az ítélező személy tudomására jutó új ismeretek sem képesek változtatni meggyőződésén. (Allport,1999)

Erős Ferenc szociálpszichológus azt mondja, hogy *„az előítéletek nem magából az emberi természetből fakadnak”*, hanem a szocializáció során alakulnak ki. (Erős,2007:3)

Allport Az előítélet című könyvében egy ötpontos skálát fogalmazott meg az előítéletes cselekvések megnyilvánulási formáiról:

- *Szóbeli előítéleteesség:* Az előítéleteesség legenyhébb formája, tettelegességben nem nyilvánul meg, csupán verbálisan hangoztatja ellenérzését az illető.
- *Elkerülés:* Ebben az esetben az előítéletes személy nem okoz kárt a számára ellenszenves személy vagy csoport felé, csupán kerülni igyekszik a csoport tagjait.

- *Hátrányos megkülönböztetés:* Ebben a formában már megjelenik a tevékeny ártalmas viselkedés. Ilyen cselekmény például, hogy a csoport tagját kizárja bizonyos tevékenységekből, megtagad tőlük bizonyos társadalmi jogokat.

- *Testi erőszak:* Az előítéletes személy felhangolt emocionális állapota erőszakos vagy erőszakkal egyenértékű cselekményhez vezet.

- *Kiirtás:* Az előítélet erőszakos megnyilvánulásának legsúlyosabb formája. (Allport,1999)

Az előítéletek nem zárhatók ki a társadalmi életből, mivel a legtöbb előítélet rögzült a mindennapi életbe s a társadalom által folyamatosan újra termelődik, azonban megfelelő eszközökkel, például nevelés, oktatás vagy akár jogi törvényi szankciókkal visszaszorítható. (Erős,2007)

A társadalmi attitűdök vizsgálatai csak az 1930-as években kezdtek megjelenni. Magyarországon csak a rendszerváltás után kezdődtek meg azok a kérdőíves felmérések, melyek a magyar társadalomban jelen lévő előítéleteket vizsgálták. Az előítéletek vizsgálata során folyamatosan kerültek be újabb csoportok, mint az előítélet tárgyai. A kutatásokban egyre nagyobb hangsúly került a nőekkel, valamint az eltérő szexuális szokásokkal rendelkezőkkel szembeni előítéletekre. (Erős,2007)

Az előítéletek gyakran sztereotípiákon alapulnak. *„A sztereotípiák torzításon, túlzáson és leegyszerűsítésen alapuló negatív elképzelések, előítéletek együttese valamely csoporttal szemben.”* (Andorka,2006:259) A homoszexualitással kapcsolatos negatív attitűdök magyarázhatók többek közt az információhiánnyal és az azt övező előítéletekkel is. Ilyen jellemző sztereotípiák például, hogy a meleg férfiak nőiesek. (Pálmai-Pikó,2006)

„Az Európai Bizottság meghatározása szerint közvetlen diszkriminációról akkor beszélhetünk, ha egy személlyel neme, etnikai hovatartozása, vallási vagy hitbéli meggyőződése, fogyatékosága, kora vagy szexuális orientációja miatt kedvezőtlenebbül bánnak, mint egy vele összehasonlítható helyzetben lévő, másik személlyel. Közvetett diszkriminációnak pedig az minősül, ha egy semlegesnek tűnő – látszólag az egyenlő bánásmód követelményének megfelelő – rendelkezés vagy gyakorlat mégis hátrányos helyzetet idéz elő egy személy számára neme vagy etnikai hovatartozása, vallási vagy hitbéli meggyőződése, fogyatékosága, kora vagy szexuális orientációja alapján.” (Takács,2007:11)

Több hazai kutatás is feltárta, hogy az egyes kisebbségi csoportokkal, szubkultúrákkal kapcsolatos előítéletesség főként olyan egyénekre jellemző, akik hátrányos szociokulturális közegben élnek és ott is nőttek fel. (Murányi, 2006). Fuchs-Case (1989)

ezen jelenséget az interakcionista elméletre alapozva, az életforma és a rituális sűrűség fogalmával magyarázzák. A magas rituális sűrűség jellemzőiként jegyzik a korlátozott nyelvi kódok használatát, a zárt csoporton belüli homogén interakciók sűrűségét, a világ leegyszerűsítését, a tradicionális értékek preferálását és a szisztematikusan torzult kommunikációt. Véleményük szerint az előítélet nem attitűd, hanem életforma, vagyis az életforma szerves következménye (Fuchs-Case, 1992). Ezen elméleti megközelítések szükségessé teszik kutatásunk során a szociokulturális háttér vizsgálatát is.

2.3.1 Homofóbia

Ma a homofóbia kifejezést a heteronormatív elnyomás egyik eszközének kell tekinteni, nem pedig az egyik egyéni fobia típusának, ahol az ellenérzés kiváltói a homoszexuális emberek. A heteronormativitás a heteroszexualitásnak kiváltságokat elrendelő normák kihatására utal, valamint a többségi csoport tapasztalatai, kultúrája olyan normaként jelenik meg, hogy az attól való eltérés már devianciának számít. A homoszexuális emberek ellen irányuló agresszió a heteronormatív társadalmi felfogás következménye. (Takács-Szalma,2012)

A homofóbia szó az 1960-as években került be a köztudatba, ami a homoszexuális emberekkel valamint azok életmódjával szembeni ellenszenvet, gyűlöletet jelenti, s ezekből az ellenérzésekből fakadó viselkedést jelenti. (Giddens,2008)

Egy másik meghatározás szerint *„A homofóbia eredeti jelentése a homoszexuálisoktól való egyéni félelem vagy az irántuk érzett gyűlölet, de mára a kifejezést leginkább a heteroszexuálisokkal egyenlő jogok elutasítására használják.”* (Takács,2011:57)

A homofóbia tulajdonképpen az előítélet egyik megjelenési formája, ami nemcsak a homoszexuálisokkal szembeni nyílt gyűlölködésben valamint erőszakban nyilvánul meg, hanem a zaklatás különböző verbális formáiban is. Ilyen például a „fag” azaz „buzi” szitokszavak használata, melyek főleg a brit kultúrában terjedtek el, de hazánkban is jellemző ezek magyarosított változatának használata.

2006-ban az Európai Parlament határozatában felszólította tagországait, hogy védjék meg a homoszexuális embereket a gyűlöletbeszédtől és az ellenük irányuló gyűlölet bűncselekményektől. A határozat továbbá elítéli a szexuális orientáción alapuló

diszkrimináció minden formáját, a homofóbiát pedig a rasszizmushoz, antiszemitizmushoz hasonlítja. (Takács-Szalma,2012)

2.4 Homoszexualitás társadalmi megítélése Magyarországon

A homoszexualitáshoz való viszonyulás a társadalom kontextusában értékelhető. A társadalmi reakciók mentén alakulnak ki a hozzá kapcsolódó érzések valamint ellenérzések. A homoszexualitás elfogadásának mértékét nagyban meghatározza az adott társadalom nyitottsága. (Pikó-Pálmai,2006)

A homoszexualitás társadalmi megítélésével kapcsolatban az 1990-es évek elejéig nem állnak rendelkezésre magyarországi adatok. A férfi homoszexualitás kérdésköre a hetvenes években még tabu témának számított, még a sajtóban is legfeljebb a bűnügyek ismertetése során utaltak arra, hogy Magyarországon is vannak melegek. Ezzel ellentétben, a nyolcvanas években már emberi jogi kérdésként foglalkozott a sajtó ezzel a jelenséggel. A multikulturalizmus térhódításával került egyre inkább előtérbe a homoszexualitás témaköre, 1993-tól már mindennapossá vált a médiában a meleg témákról való nyílt beszélgetés. (Tóth,2008)

A homoszexualitás témájában Magyarországon először 1978-ban végeztek vizsgálatot. A felmérés Rudas János és Heleszta Sándor nevéhez fűződik, akik egyetemisták és szakmunkások közt végeztek kutatást, melynek eredménye azt mutatta, hogy a megkérdezett emberek 58,8 % -a, a legsúlyosabb perverzióknak tartja a homoszexualitást. (Baranyai-Komáromi,1990)

Tóth László nevéhez fűződik egy 1991-ben készült kutatás, melynek döntő része azt kutatta, hogy a válaszadóknak mi a véleménye az azonos neműek párkapcsolatáról. Az adatfelvétel elemszáma 2000 fő, s a 15 évnél idősebb magyar lakosság homoszexualitáshoz való hozzáállását vizsgálta, nemzet, lakóhelyet valamint iskolai végzettséget képviselő mintán keresztül. A kérdőív eredménye azt mutatta, hogy a válaszadók többsége elítéli a homoszexualitást. (Tóth,2008) A beavatkozás szükségességét feszegető kérdésnél Tóth és munkatársai meglepő eredményre jutottak: a válaszadók 90 százaléka gondolja úgy, hogy nem helyes, ha az állam illetve a társadalom beavatkozik a homoszexuálisok életébe. A vizsgálat több dimenzióon keresztül történt. Az elfogadás- elutasítás kérdéskörnél a válaszadók 60,5%-a mutatott előítéletességet a homoszexuálisokkal kapcsolatban. Tóth László ezt a vizsgálatot pár évvel később (1996 és 2000) megismételte, s változás volt tapasztalható, hiszen az eredmények alapján a társadalom homofóbiája csökkenő tendenciát mutatott. (Baranyai-Komáromi,1990)

A homoszexualitás társadalmi elfogadásának befolyásoló tényezőiről az Európai Társadalomtudományi Elemzések eredményei adnak átfogó képet. Takács Judit és Szalma Ivett 2012-es tanulmánya szerint a demográfiai tényezők hatással vannak az elfogadásra, azaz a nők jellemzően elfogadóbbak, mint a férfiak. Életkor szempontjából a fiatalabbak toleránsabbnak mutatkoztak, mint az idősebb korosztály. Iskolai végzettséget tekintve a magasabb iskolai végzettséggel rendelkező egyének kevésbé elutasítók, mint az alacsonyan iskolázottak. Településtípus szerint nem észlelhető összefüggés, azaz nem igazolható, hogy a nagyobb településen élők elfogadóbbak lennének a homoszexuálisokkal szemben, mint a kisebb településen lakók. Vallásosság tekintetében elmondható, hogy azok a legtoleránsabbak, akik a legkevésbé vallották magukat vallásosnak. (Takács-Szalma,2012)

A homoszexualitással kapcsolatos negatív attitűdök magyarázhatók többek közt az információhiánnyal és az azt övező előítéletekkel is. Ilyen jellemző sztereotípiák például, hogy a meleg férfiak nőiesek. (Pálmai-Pikó,2006)

Összességében az 1982-2010 között hazánkban végzett felmérések eredményei tükrében megállapítható, hogy a magyar társadalom homoszexualitással kapcsolatos attitűdje az elmúlt három évtizedben ötféle hozzáállás típust jelenített meg:

- *Morális alapú megközelítés*
- *Betegségmodell*
- *Devianciamodell*
- *Magánügymodell*
- *Emberi jogi megközelítés* (Takács,2011:15)

A morális alapú megközelítéssel egyetértők azt mondják, hogy a homoszexualitás morális szempontból elítélendő, mivel az ellentétben van a társadalmi normákkal és vallási tanításokkal. A betegségmodell szerint a homoszexualitás beteges állapot, amiről a betegek nem tehetnek és gyógyításuk szükséges. Ezzel szemben a devianciamodell azt mondja, hogy a homoszexualitás nem más, mint a társadalmi normáktól való eltérés. A magánügymodell kiindulópontja az, hogy az államnak és a társadalomnak nincs joga beavatkozni a homoszexuális emberek életébe, mivel a szexuális orientáció mindenki magánügye, legalábbis mindaddig, amíg azt mások sérelme nélkül teszik. Az emberi jogi megközelítés fő alapelve az, hogy mindenki számára biztosítani kell a negatív diszkriminációtól mentes élethez való jogot. (Takács,2011)

2.4.1 A magyar LMBTQ-mozgalom meghatározó szereplői

Az LMBTQ egy mozaikszó, mely a leszbikus, meleg, biszexuális, transznemű és queer szavakból tevődik össze. „A queer olyan embereket jelöl, akik számára a szexuális irányultság és a nemi identitás képlékeny, nem csupán két pólusban képzelhető el (hetero/meleg vagy leszbikus; férfi/nő). A queer másik jelentése szerint egy gyűjtőszó olyan egyénekre, akik nem heteroszexuálisak és/vagy ciszneműek.” (Háttér társaság, LMBTQI szószedet)

Az LMBTQ mozgalmak közös kapcsolódási pontja, hogy céljuk a nem heteroszexuális nemi hovatartozású egyének éppúgy el legyenek fogadva, mint heteroszexuális társaik, s megillessen őket az egyenlő bánásmód és igazságosság jogi és társadalmi szintje is. (Dean,2010)

Az elmúlt húsz évben számos LMBTQ- szervezet alakult hazánkban, melyek nagy része még napjainkban is működik. A szervezetek különböző céllal jöttek létre, eltérő fókuszcsoporthal rendelkeznek. Egyes szervezetek a leszbikusokra, míg más szervezetek a fiatal melegekre koncentrálnak. Megkülönböztethetünk országos, illetve területi alapon szerveződő egyesületeket. Tevékenységüket illetően is elmondható, hogy feladatellátásuk sokrétű. Létrejöttek olyan szervezetek, egyesületek, melyek fő profilja a lelkisegélyszolgálat, HIV/AIDS prevenció, ugyanakkor működnek olyan szervezetek is melynek fő tevékenységi köre különböző kulturális és sportrendezvények szervezése. A teljesség igénye nélkül szeretnék három olyan szervezetet bemutatni, melyek tevékenysége napjainkban is meghatározó ebben a témában. (Tóth,2013)

Magyarország legrégebbi és legnagyobb jelenleg is aktív országosan működő LMBTQ civil szervezete a Háttér Társaság, mely 1995. február 15.-én alakult. A szervezet tevékenységét tekintve, munkásságuk középpontjában az LMBTQ embereket segítő szolgáltatások működtetése áll. Tevékenységi körük sokrétű:

- Információs és Lelkisegély Szolgálat működtetése
- Személyes Segítő Szolgálat működtetése
- Jogsegélyszolgálat működtetése
- HIV/AIDS Program
- Archivum / Könyvtár
- Érdekérvényesítés
- Kutatás

- Képzés
- Közösségi és Kulturális események szervezése

A Háttér Társaság víziója egy olyan társadalom kialakulása, ahol szexuális orientációja vagy nemi identitása miatt senkit nem ér hátrány s az LMBTQ közösség tagjai szabadon felvállalhatják identitásukat. Céljaik elérése érdekében fontosnak tartják a szakmai, politikai közvélemény, és a többségi társadalom figyelmének felhívását az LMBTQ emberek problémáira. Emellett fontosnak tartják az LMBTQ emberek jogainak védelmét, fellépnek a tagok negatív diszkriminációjával szemben, támogatják a heteroszexuálistól eltérő közösségek önszerveződését, kultúrájuk megismertetését, ápolását. (Hatter.hu)

A másik meghatározó szervezet a Budapest Pride, ami egy feminista, antirasszista szemlélettel működő LMBTQ egyesület. Célja, egy olyan társadalom elérése, ahol az LMBTQ embereket nem ér mindennapos negatív diszkrimináció nemi identitásuk, valamint szexuális irányultságuk miatt s a társadalom általi elfogadottság teljessé válik. Emellett fontosnak tartják azt is, hogy a társadalom ne kényszerítsen tagjaira olyan normákat, szerepeket, nemi identitásuk alapján, melyek következtében társadalmi kirekesztettség, esetleg zaklatás célpontjává válhatnak. A legfőbb cél, hogy az LMBTQ tagjai félelem nélkül, szabadon élhessenek. A szervezet hitvallása, hogy a sokszínűség érték, emellett hangsúlyozza az önismeret és az önfelvállalás fontosságát. A Budapest Pride önmeghatározása alapján aktivistacsoport, mivel tevékenységi körében nagy hangsúlyt kap a társadalmi valamint a politikai változás eléréséért folytatott küzdelem. A szervezet fellép a diszkrimináció különböző formái ellen, például homofóbia, rasszizmus, s igyekszik hidat építeni az LMBTQ közösség és a többségi társadalom között. Tevékenységi körükbe beletartozik a különféle kulturális tevékenységek szervezése, erősítése, támogatása, figyelemfelhívás a jogegyenlőtlenségekre s törekszik a párbeszéd megteremtésére. A szervezet tevékenységéhez köthető a sokak által ismert Budapest Pride Fesztivál valamint a Budapest Pride LMBTQ Filmfesztivál évenkénti megrendezése. (Budapestpride.hu)

Az LMBTQ mozgalom meghatározó szereplője még a Labrisz Leszbikus Egyesület, mely 1996 óta működik, azonban csak 1999-ben jegyezték be hivatalosan, mint működő szervezetet. Ahogyan azt a neve is mutatja, az egyesület kifejezetten feminista érdekeket képvisel. Fő tevékenysége a közösségszervezés, melynek keretein belül beszélgetőesteket és egyéb közösségi programokat szerveznek a leszbikus valamint biszexuális nők valamint a velük szimpatizálók számára. Fontos számukra e kisebbségi csoport láthatóságának erősítése, valamint a többségi társadalom érzékenyítése különböző ismeretterjesztő

kiadványokon, lobbitevékenységen keresztül. Magyarország első és egyetlen leszbikus szervezeteként céljuk egy olyan társadalom létrejötte, ahol a nők szabadon megválaszthatják partnerüket, életformájukat, s emellett félelem nélkül megélhessék és felvállalhassák nemi hovatartozásukat. 2001-ben a Szimpozion Egyesülettel együttműködve az egyesület elindította a „Melegség és Megismerés” című programot, ami egy érzékenyítő előadássorozat diákoknak, tanároknak valamint cégeknek. A program keretén belül homoszexuális felnőttek tartanak előadásokat, amely során elmesélik saját történeteiket, tapasztalataikat, szemléltetve azt, hogy ők milyen nehézségeken mentek keresztül nemi orientációjuk miatt. *„Az iskolai csoportok között gyakori, hogy sok diák számára a Melegség és megismerés program önkéntesei jelentik az első látható, önmagukat felvállaló meleg személyekkel való találkozást. Többek között ezért is nagyon fontos a munkájuk. A program személyes történeteken keresztül mutat be meleg életeteket, és így teszi érthetővé, közelebb ezeket a tapasztalatokat.”* (Takács,2011:174)

2.4.2 Szociális munka viszonya a mássággal

A „Mátság” önmagában egy viszony fogalom, hiszen mindig valamihez, valakihez, valamilyen értékrendhez viszonyítva határozódik meg. Ebből adódóan feltételezhetnénk, hogy létezik valami mindenki által elfogadott, átlagos „normális”, amihez képest valami vagy valaki „más”. A „mátság” elfogadása egyrészt a neveléssel, a szocializációs folyamatokon keresztül történik, másrészt pedig a szakmai professzió, a pályaszocializáció során internalizálódik (Körmöci, 2006).

Ahhoz, hogy megértsük a szociális munka fontosságát a homoszexualitással kapcsolatos attitűdök vizsgálata során, fontos annak meghatározását ismerni. A 2014-ben elfogadott szociális munka globális definíciója szerint: *„A szociális munka olyan gyakorlat alapú szakma és tudományág, amely elősegíti a társadalmi változást és fejlődést, a társadalmi összetartozást, valamint az emberek hatalommal való felruházását és felszabadítását. A társadalmi igazságosság, az emberi jogok, a közös felelősségvállalás és a különbözőségek tiszteletének elvei központi helyet foglalnak el a szociális munkában. A humán és társadalomtudományok elméleteivel, valamint a helyi tudásokkal felvértezve a szociális munka embereket és rendszereket aktivizál, hogy választ adjon az élet kihívásaira és előmozdítsa a jóllétet.”* (Szociális Munka Etikai Kódexe,2016:2)

A szociális munkások emberekkel, azaz szociális környezetben élő és egymásra hatással lévő emberekkel foglalkoznak. A hangsúly az ember és környezet közti kölcsönhatáson van. Welch (1987) kidolgozta a humán ökörendszer-elméletet, melynek segítségével megérthetjük az egyén és a környezet között fellépő kölcsönhatásokat. Ebben az ökörendszerben 7 szint található:

1. fizikai szint
2. intraperszonális szint
3. interperszonális szint
4. család
5. helyiközösségek
6. kulturális szint
7. állam nemzet

„Az interakciók az egyén és a szociális környezet szintjei között kétfélek. Az egyén belép a szociális környezet szintjeibe és ott cselekszik, valamint a környezet összeütközésbe kerül az egyénnel.” (Hegyesi-Talyigás,1996:33) Amikor egy vagy több természetes támasz nem jól működik, az egyén másik természetes támaszt keres. Azonban ha ezek a természetes támaszok elfogynak, vagy azok nem működnek jól, az egyén valamilyen szakmai támaszt keres. Ezeknek a szakmáknak az egyike a szociális munka. Ez különösképp akkor fontos, ha a probléma az egyén és az ökörendszer valamelyik szintje közötti interakcióban van. (Hegyesi-Talyigás,1996)

Az egyén és a szociális szakember közti közös munka során különböző alapelveknek, etikai előírásoknak kell megfelelnie a szociális munkásnak. Ezeket az alapelveket és erkölcsi normákat a Szociális Munka Etikai Kódexe tartalmazza. A következőkben a teljesség igénye nélkül a fontosabb etikai normákat fogom ismertetni.

„A szociális munka alapja minden ember értékének és méltóságának elismerése, származásra, társadalmi helyzetre, nemre, szexuális orientációra, korra, meggyőződésre vagy a társadalmi hozzájárulás mértékére való tekintet nélkül. A szakma magára vállalja, hogy bátorítja és megkönnyíti az egyén számára az autonómiát, az önmegvalósítást, tekintetbe véve ugyanakkor mások érdekeit is.” (Hegyesi-Talyigás,1996:206)

Az Etikai Kódex 8.pontja kimondja, hogy *„A szociális munkással szemben alapvető elvárás, hogy tevékenységét etikai tudatossággal végezze.”* (Szociális Munka Etikai Kódexe,2016:3)

A 9. pont az emberi méltóság védelmére vonatkozik, azaz: „*A szociális munkás tiszteletben tartja minden ember méltóságát, értékét, jogait, védelmezi testi-, lelki-, értelmi-, erkölcsi-, jól-létét.*” (Szociális Munka Etikai Kódexe, 2016:3)

A 10. és a 12. pont szerint tilos a negatív diszkrimináció: „*A szociális munkás tartózkodik minden olyan megnyilvánulástól, tevékenységtől, illetve kifejezés használatától, amely sértheti a kliens méltóságát, vagy negatív diszkriminációt eredményez életkor, nem, nemi azonosság, szexuális irányultság, etnikai hovatartozás, kultúra, nemzetiség, vallás, fogyatékoság, gazdasági-szociális helyzet, vagy egyéb ok alapján.*” Valamint: „*A szociális munkás diszkrimináció és előítéletesség nélkül – szakmai tisztességgel végzi munkáját.*” (Szociális Munka Etikai Kódexe 2016:3)

A szakirodalmi áttekintés végéhez érve elmondható, hogy a homoerotikus cselekvés szinte egyidős az emberrel. A téma feldolgozása során a könnyebb érthetőség érdekében igyekeztem a téma szempontjából releváns fogalmakat, meghatározásokat tisztázni. Az idők során számos elmélet, modell született a homoszexualitás kialakulásával kapcsolatban. Ezek az elméletek gyakran egymással ellentétesek, ugyanakkor egymással összevetve is értelmezhetők. A téma szempontjából releváns fogalmak tisztázásához ezeket a szakirodalmi elméleteket, vizsgálatokat, modelleket mutattam be. Ezt követően azt vizsgáltam, hogy a homoszexualitást hogyan fogadták el vagy épp utasították el egyes társadalmak az ókortól egészen napjaink. A társadalmi attitűd vizsgálatához megfelelő alapot ad a társadalom éppen érvényes büntetőjogi szabályozása, így ennek tükrében mutattam be az éppen jellemző társadalmi megítélést. Először nemzetközi szinten, majd a hazai szabályozás főbb állomásait vettem sorra. A jogi szabályozáson túl fontosnak tartottam a társadalmi hozzáállás kérdéskörének elemzését. Hazánkban az elmúlt években számos olyan kutatás, felmérés született, ami a társadalom homoszexualitással kapcsolatos attitűdjét vizsgálta. A továbbiakban ezeket a vizsgálatokat, s azok eredményeit mutattam be. A vizsgálati eredmények bemutatását követően bemutattam három olyan civil kezdeményezésű szervezetet, melyek a magyarországi LMBTQ- emberek érdekeit aktívan képviselik s tevékenységükkel igyekeznek egyfajta hidat kialakítani a többségi társadalom és az LMBTQ tagok közt, majd a szociális munka másságához való viszonyát ismerttettem. Ezt követően a téma szempontjából fontosnak tartottam az, előítélet és diszkrimináció, valamint a homofóbia témájának alaposabb ismertetését.

3 A kutatás bemutatása

3.1 Kutatásom célkitűzései

A szakirodalmi áttekintést követően dolgozatomban további részében szeretném megvizsgálni, azt, hogy a homoszexualitással kapcsolatban milyen attitűdök vannak jelen a szociális szférában. A kutatás során azt szeretném felmérni, hogy az Egri Szociális Szolgáltató Intézményben dolgozók mennyire elfogadóak azokkal szemben, akik homoszexuális beállítottságúak. Az elfogadás mértékén túl azt is megvizsgálom, hogy az elfogadásnak vannak-e befolyásoló tényezői, s ha vannak, akkor azok mennyire hatnak az elfogadásra vagy éppen nem fogadásra. Ilyen befolyásoló tényező véleményem szerint a kor, a vallási szokások gyakorlásának módja, valamint az iskolázottság mértéke. A kutatás során arra szeretnék választ kapni, hogy az életkor miként befolyásolja a homoszexualitással kapcsolatos attitűdöket, a vallásgyakorlás mértéke befolyásoló tényezője-e a homoszexualitás elfogadásának, valamint, hogy az iskolázottság mértéke hat-e a homoszexuálisokkal szembeni elfogadás mértékére.

3.2 Hipotéziseim

A témaválasztás során több kérdés is megfogalmazódott bennem. A homoszexualitásról alkotott vélemények több szempontból vizsgálhatók. A véleményalkotást számos dolog befolyásolja. Ezen befolyásoló tényezők közül választottam ki három olyan szempontot, ami alapján végzem vizsgálatomat, állítottam fel kutatási kérdéseimet. Az egyik ilyen szempont, hogy vajon befolyásolja-e a véleményalkotást a kor. Az első kérdés arra vonatkozik, hogy vajon van-e különbség a 35 év alattiak és a 35 év felettiek közt az elfogadás tekintetében. A második kérdés arra vonatkozik, hogy vajon a vallásgyakorlás mértéke befolyásoló tényezője-e a homoszexualitás elfogadásának. Harmadik kérdésem pedig arra vonatkozik, hogy az iskolázottság hatással van-e az homoszexualitásról alkotott vélekedésre. Kérdéseimmel kapcsolatban feltételezéseket fogalmaztam meg.

Hipotéziseim a következők:

1. A 35 év alattiak elfogadóbbak a homoszexuálisokkal szemben, mint a 35 év felettiek.
2. A keresztény vallás gyakorlásának mértéke nagy szerepet játszik a homoszexualitás el nem fogadásában.
3. Minél magasabb iskolai végzettsége van az egyénnek, annál elfogadóbb a homoszexuálisokkal szemben.

3.3 Kutatási eredmények

Kutatásom módszerül az adatgyűjtési módszerek közül a survey, azaz a kérdőíves módszert választottam. A mintavétel módja nem véletlenszerű, mivel a kérdőívet csak az Egri Szociális Szolgáltató Intézmény dolgozói számára tettem elérhetővé. A kutatásom alapsokasága azok az emberek, akik a fent említett intézmény dolgozói. Az intézmény személyi állománya összesen 138 fő. Kutatómunkámat internetes kérdőív segítségével készítettem. A kutatás idődimenziója keresztmetszeti, mivel a jelent vizsgálom. Az adatgyűjtés 2022.10.01. és 2022.10.21. között zajlott. A vizsgálat során 100 fő adott választ. A kérdőívem 28 kérdésből állt, 25 zárt kérdést és 3 skálát tartalmazott. A kérdések 3 részre tagolhatók, s az alábbiak szerint osztottam fel: a kérdőív első felében demográfiai adatokra irányuló kérdések találhatók melyek a válaszadó nemére, lakóhelyére, korára, iskolai végzettségére vonatkoztak. A kérdőív második felében a kitöltők vallására, vallási szokásaira vonatkozó kérdések szerepeltek. A kérdőív harmadik részében a szexuális orientációra, valamint homoszexualitás megítélésével kapcsolatos kérdések találhatók. A kérdőív összeállítása során igyekeztem az általánostól az egyedi felé haladva feltenni a kérdéseket. Például azon túl, hogy megkérdeztem, hogy hogyan viszonyulnak a homoszexuális emberekhez, a mindennapi életből merített példákon keresztül mértem a válaszadók homoszexualitással kapcsolatos attitűdjét. A kérdőív teljes mértékben anonim és önkéntes volt. A továbbiakban szeretném bemutatni kutatásom eredményeit a feltett kérdések alapján.

- Az 1. kérdés a válaszadók nemére vonatkozott. A válaszadók szerinti megoszlása: 73% nő, 27% férfi.
- A 2. kérdésem arra irányult, hogy a válaszadó hol lakik. Lakóhely szerinti megoszlás tekintetében a válaszadók 39 %-a megyeszékhelyen, 40%-a városban s 21 %-a valamilyen községben él.
- A 3. kérdésem a kitöltők korára irányult, ahol válaszadási lehetőségként 6 korcsoport volt megadva, s ezek közül kellett a válaszadónak kiválasztania saját korcsoportját. Korösszetétel szempontjából a kitöltők 6,9 %-a 18 és 24 év közötti, 30,7 % -a 25 és 34 év közötti, 16,8 %-a 35 és 44 év közötti, 27,7 %-a 45 és 54 év közötti, 16,8 % pedig 55 és 64 év közötti korosztályba tartozik. 65 év felett nincs válaszadó.
- A 4. kérdés úgy szólt, hogy „**Mi az Ön legmagasabb iskolai végzettsége?**” A kérdőívet kitöltők közül, az iskolai végzettséget tekintve nincs olyan válaszadó, aki nem fejezte be a 8 általánost, 5 % befejezte 8 általános tanulmányait. Érettségi bizonyítvány nélküli szakképzettséggel 7 % rendelkezik, míg érettségivel 38 %. Hasonlóan magas azon dolgozók aránya, akik valamilyen felsőfokú alapképzésben szerezték meg oklevelüket. Ők az összes kitöltés 35 %-át teszik ki. Felsőfokú mesterképzésben szerzett oklevéllel 15%, tudományos fokozatot igazoló oklevéllel pedig egyik kitöltő sem rendelkezik.
- Az 5. kérdés arra irányult, hogy mi a válaszadó jelenlegi beosztása. Munkaköri beosztást tekintve a válaszadók 83,2%-a alkalmazott, 7,9 % közfoglalkoztatott s 8,9 % - a vezető beosztásban dolgozik.
- A 6. kérdés úgy szólt, hogy: „**Melyik felekezethez tartozik?**” Vallási szempontból a válaszadók 47%-a római katolikus, 21%-a református, 4%-a görög katolikus 20%-a egyik felekezethez sem tartozik, 8%-a pedig nem kívánt válaszolni.

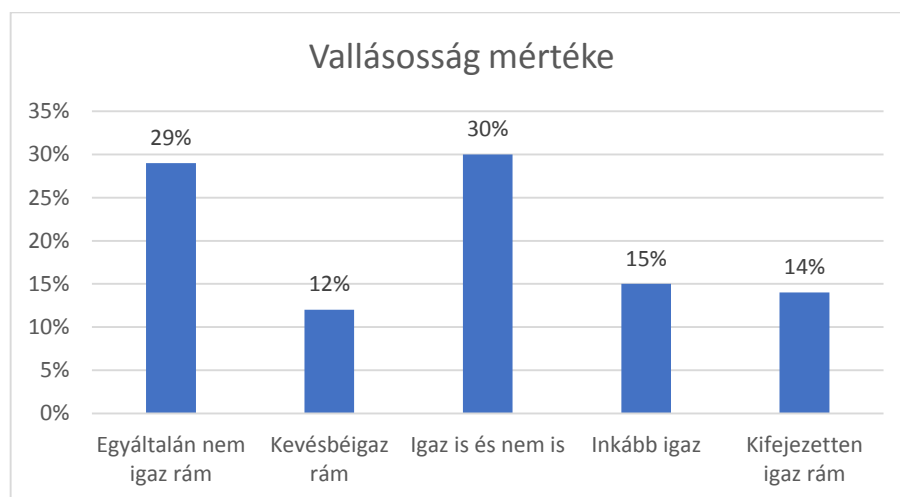
1. ábra: A válaszadók felekezeti megoszlása

Forrás: Saját szerkesztés

- A 7. kérdés úgy szólt, hogy *Milyen gyakran jár misére, istentiszteletre?* A kérdőívet kitöltők 53 %-a azt válaszolta, hogy soha, 38%-a ünnepek alkalmával 5% havonta, 4% hetente.
- A 8. kérdés egy skála volt, ahol egy 1-5-ig terjedő skálán kellett a válaszadónak megjelölnie a rá leginkább jellemző választ. A kapott választ az alábbi diagramon szemléltetem:

2. ábra: Függetlenül attól, hogy, rendszeresen gyakorolja-e, mennyire tartja magát vallásosnak?

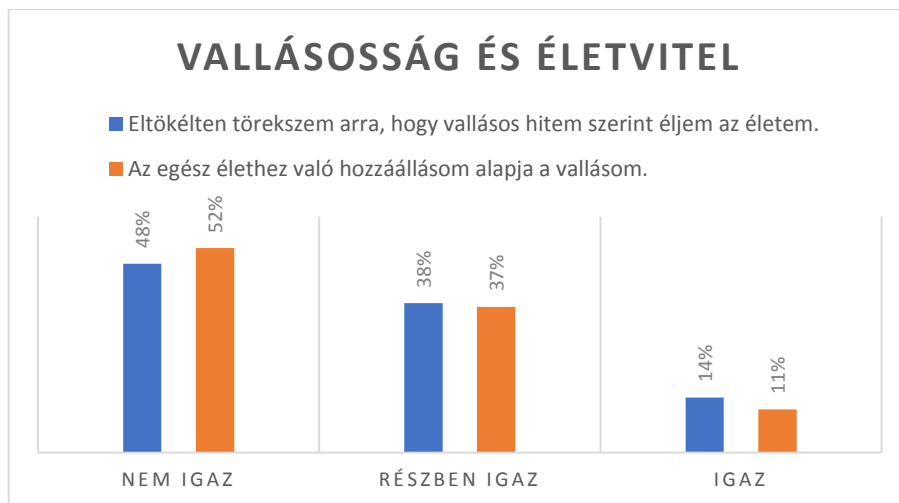
Forrás: Saját szerkesztés

A fenti diagramon jól látszik, hogy a válaszadók nagy része (29%) egyáltalán nem tartja magát vallásosnak, 12 % inkább nem tartja magát vallásosnak, 30% semleges választ

adott, amit úgy lehet értelmezni, hogy nem tartja magát kifejezetten vallásosnak, de bizonyos szinten van valamilyen hitbéli elképzelése, 15% inkább vallásosnak tartja magát, 14 % pedig kifejezetten vallásos.

- A 9. kérdés szintén egy skála volt. A kérdés így hangzott: **„Mit gondol, mennyire van hatással a mindennapjaira a hitbéli meggyőződése?”** A feltett kérdéssel kapcsolatosan az előző skálához hasonlóak az eredmények. A válaszadók 32%-a gondolja azt, hogy egyáltalán nincs hatással hitbéli meggyőződése a mindennapjaira. 16% szerint inkább nincs hatással, 31% semleges választ adott, 10% szerint inkább hatással van, 11% pedig úgy gondolja, nagy hatással van mindennapjaira hitbéli meggyőződése.
- A 10. kérdés: **„Mi az Ön vallásgyakorlásának módja?”** A kitöltők 31%-a mondta azt, hogy nem gyakorolja vallását, de hisz, 24% nem hisz és nem is gyakorolja a vallását, 29% egyéni módon gyakorolja, 12% rendszertelenül jár istentiszteletre/misére, 4% pedig rendszeresen jár misére, istentiszteletre.
- A 11. kérdés szintén skálát tartalmazott. Két kijelentés található ebben a kérdésében. A válaszadónak egy 3 fokozatú skálán kellett megjelölnie azt, ami rá leginkább jellemző. Az egyes jelölte a nem igaz és a hármas a teljesen igaz. Arra a kijelentésre, hogy **„Eltökéltem töreksem arra, hogy vallásos hitem szerint éljem az életem.”** az alábbi válaszokat kaptam: 48% gondolja azt, hogy nem igaz rá, 38% szerint nem teljesen igaz, 14% pedig úgy véli, igaz rá. A második kijelentésre, -mely így szólt: **„Az egész élethez való hozzáállásom alapja a vallásom.”**- a válaszolók 52% mondta azt, hogy nem igaz rá, 37% gondolja azt, hogy nem teljesen igaz, 11% pedig úgy véli teljesen igaz rá.

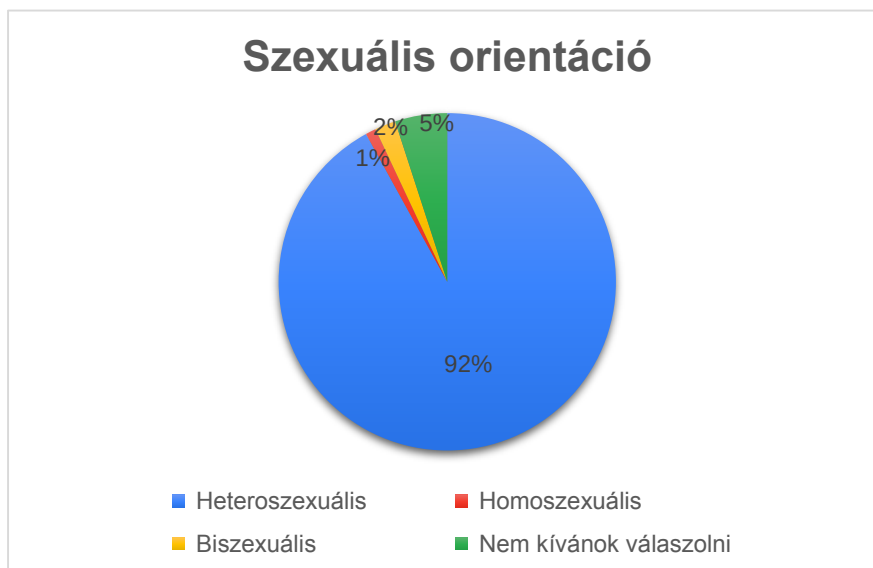
3. ábra: Vallásosság és életvitel

Forrás: Saját szerkesztés

- A 12. kérdés: **„Hogyan határozná meg önmagát szexuális orientációja alapján?”** A válaszadók 92 % - a heteroszexuálisnak 1% homoszexuálisnak, 2% biszexuálisnak vallotta magát, s a további 5% nem kívánt válaszolni a szexuális orientációjával kapcsolatos kérdésre. Ezt a megoszlást az alábbi diagramon szemléltetem.

4. ábra: A kérdőívet kitöltők szexuális orientációja

Forrás: Saját szerkesztés

- A 13. kérdés úgy hangzott, hogy a *válaszadónak: „Van-e tudomása az ismeretségi körében homoszexuális egyénről?”* A válaszadók 70%-a ismer homoszexuális beállítottságú egyént, 9 % nem tudja megítélni, 21%-nak pedig nincs tudomása homoszexuális egyénről az ismeretségi körében.
- A 14. kérdés úgy szólt, hogy *„Mi a véleménye az azonos neműek közötti szexuális kapcsolatáról?”* A válaszadók 39 %-a válaszolta azt, hogy az egyén alapvető joga, hogy bármely nemű szexuális partnert válasszon magának, 38% magánügynek tartja, 7 % a társadalmi normáktól, szabályoktól való eltérő viselkedésként definiálja, 10%-a szerint a homoszexualitás betegség, 6 % pedig úgy véli, hogy a homoszexualitás bűn.
- A 15. kérdés: *„Hogyan viszonyul a homoszexuális emberekhez?”* A megkérdezettek 57%-a elfogadó, 35%-a semlegesen viszonyul, 8% pedig elítéli.
- A 16. kérdés *„Ön szerint mennyire elfogadott ma Magyarországon a homoszexualitás?”* A válaszadók 31%-a nem tudja megítélni, 38% úgy véli, hogy a homoszexualitás hazánkban nem elfogadott, a társadalom kirekeszti ezeket az embereket, 19% szerint az elfogadottság semleges, s csupán 11% mondta azt, hogy elfogadott ma Magyarországon a homoszexualitás.
- A 17. kérdés úgy hangzott, hogy *„Ön szerint ugyanazok a jogok illetik meg a homoszexuális embereket, mint a heteroszexuálisokat?”* A homoszexuálisok egyenjogúságával kapcsolatban a válaszadók 58%-a mondta azt, hogy a homoszexuálisokat ugyanazok a jogok illetik meg, mint a heteroszexuálisokat. Egyenlő arányban van azok száma, akik szerint nem ugyanazon jogok illetik meg őket (21%) vagy nem tudja megítélni (21%).
- 18. kérdés: *„Hogyan reagálna, ha gyermeke homoszexuális lenne?”* A kitöltők 57 %-a elfogadná, 7% nem fogadná el, 36% pedig nem tudja hogyan reagálna, ha gyermeke homoszexuális lenne.
- 19. kérdés: *„Elmenne-e olyan fogászati kezelésre, ahol az orvos homoszexuális beállítottságú?”* 86 % elmenne, 14% nem.
- 20. kérdés: *„Mit tenne, ha a közvetlen kollégájáról/kolleganőjéről kiderülne, hogy homoszexuális?”* 50% elfogadná, 12% fenntartásokkal kezelné, 4% átkérné magát másik irodába, 34%-át pedig nem érdekelné mivel az az ő magánügye.

- 21. kérdés: „**Beíratná-e gyermekét olyan iskolába, ahol a pedagógusi karban van homoszexuális?**” 76 % mondta azt, hogy beíratná gyermekét olyan iskolába, ahol a pedagógusi karban van homoszexuális nevelő, 24 % nem íratná be.
- 22. kérdés: „**Ön szerint betegség a homoszexualitás?**” A válaszadók 33%-a betegségnek, 67%-a nem tartja betegségnek a homoszexualitást.
- 23. kérdés: „**Ön szerint a homoszexualitás választás kérdése?**” A kérdőívet kitöltők közül 77% gondolja azt, hogy a homoszexualitás nem választás kérdése, 23% szerint viszont választás kérdése.
- 24. kérdés: „**Ön szerint bűn homoszexuálisnak lenni?**” 84% mondta azt, hogy nem bűn, 16% viszont bűnnek tartja a homoszexualitást.
- 25. kérdés: „**Ön szerint a homoszexualitás magánügy vagy közügy?**” A válaszadók 40%-a azt mondta, hogy a homoszexualitás magánügy, csak rájuk tartozik. 10%-át nem zavarja, ha lát homoszexuális párokat nyilvánosan, 28% számára nem zavaróak, csak ne nyilvánosan éljék párkapcsolataikat, 22% szerint közügy, mivel ugyanolyan joguk van a párkapcsolatuk felvállalásához, mint a heteroszexuálisoknak.
- 26. kérdés: „**Ön jobban elfogadja a leszbikus nőket, mint a meleg férfiakat?**” A válaszadók 13%-a jobban elfogadja a leszbikusokat, 28%-a nem fogadja el jobban a leszbikusokat. 14% számára mindkettő ugyanolyan elfogadhatatlan, 45%-át pedig nem érdekli, nem foglalkozik vele.
- 27. kérdés: „**Ön szerint van különbség a férfi homoszexualitás és a női homoszexualitás elfogadottsága között?**” A válaszadók 50%-a értett egyet abban, hogy a férfi homoszexualitás kevésbé elfogadott. 24% szerint ugyanolyan a kettő megítélése, 9% szerint a női homoszexualitás kevésbé elfogadott, 17% szerint mindkettő ugyanolyan elfogadhatatlan.
- 28. kérdés arra vonatkozott, hogy a **homoszexuálisok életét korlátozni, szabályozni kell-e jogi eszközökkel, vagy sem.** A válaszadók 81%-a gondolja azt, hogy nem szabad az állam által korlátozni a homoszexuálisok életét, 19% pedig azt mondta, hogy korlátozni, szabályozni kell jogi eszközökkel.

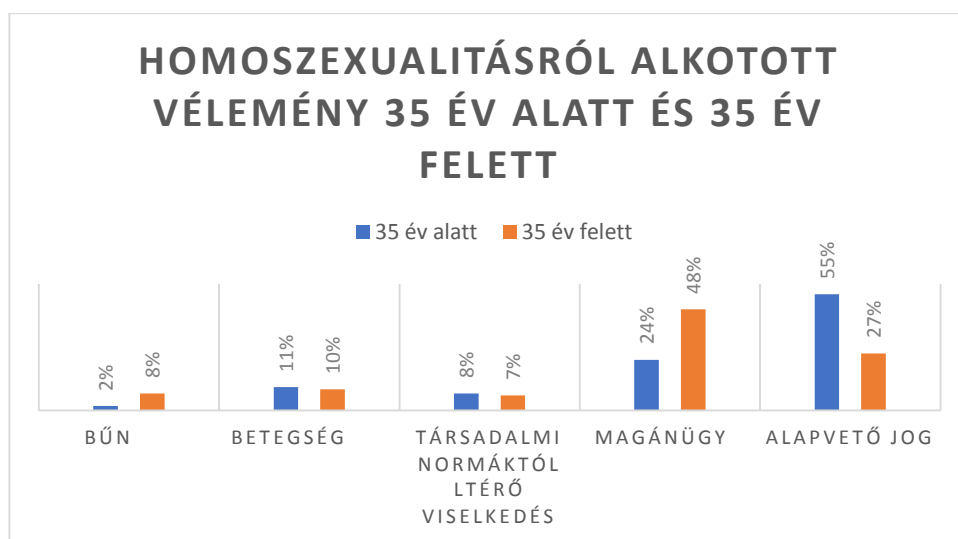
A továbbiakban szeretném bővebben kifejtetni azokat az elemzési eredményeket, amelyek a hipotéziseim bizonyításához, vagy megcáfolásához vezettek.

3.4 Hipotézisek vizsgálata

Kutatásom során négy kérdés foglalkoztat. Az első kérdésem arra vonatkozik, hogy vajon a kor befolyásoló tényezője-e a homoszexualitás elfogadásának? Éppen ezért, azt feltételezem, hogy a 35 év alattiak elfogadóbbak a homoszexuálisokkal szemben, mint a 35 év feletti.

A homoszexualitásról alkotott vélemények a vizsgált korcsoportok tekintetében részben azonosak, hiszen mindkét csoportban a válaszadók elenyésző százalékban gondolják azt, hogy a homoszexualitás bűn, betegség vagy a társadalmi normáktól való eltérés. Megjegyzendő azonban, hogy a 35 év feletti csoport 8%-a szerint bűn a homoszexualitás, ezzel szemben a 35 év alattiaknak csupán 2% -a gondolja ugyanezt. Éles különbség mutatkozik azonban abban, hogy a 35 év alattiak 24%-a szerint a homoszexualitás magánügy, ezzel szemben 35 év felett 48% gondolja ugyanezt. A homoszexualitást alapvető jognak 35 év alatt 55% tekinti, míg 35 év felett csak 27 %. Ezt az alábbi diagramon szemléltetem.

5. ábra: Homoszexualitásról alkotott vélemény megoszlása 35 év felett és 35 év alatt

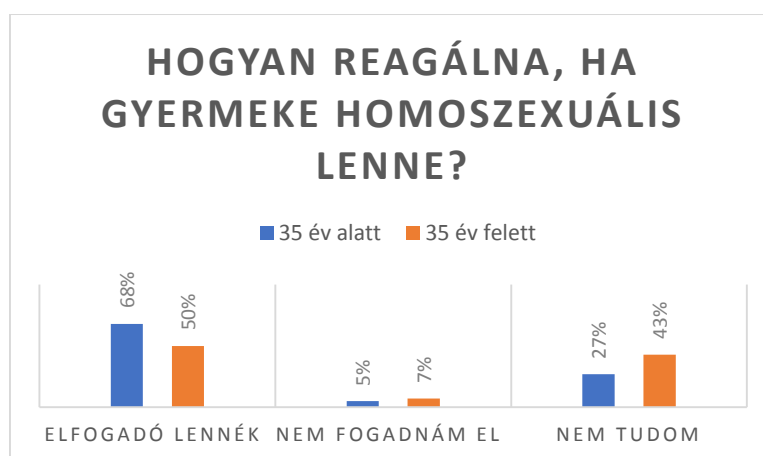
Forrás: Saját szerkesztés

A homoszexualitás elfogadásával kapcsolatban, mindkét korosztály 8 %-a mondta azt, hogy nem fogadja el. Az elfogadás mértéke 35 év alatt nagyobb (63%) mint a 35 év

feletti korosztályban (53%). Semleges hozzáállást a 35 éven aluliak 29%-a, 35 év felettek 39 %-a tanúsít.

Arra a kérdésre, hogy hogyan reagálna, ha gyermeke homoszexuális lenne, a 35 éven aluliak 68%-a válaszolta azt, hogy elfogadná 5% nem fogadná el, 27% pedig nem tudja, hogyan reagálna. 35 év felett az elfogadás aránya kevesebb, 50% mondta azt, hogy elfogadó lenne, 7% nem fogadná el, 43 % pedig nem tudja, hogyan reagálna. A két korcsoport elfogadással kapcsolatos válaszait az alábbi diagram mutatja be.

6. ábra: Saját gyermek homoszexualitásáról alkotott vélemény megoszlása a vizsgált korcsoportokban

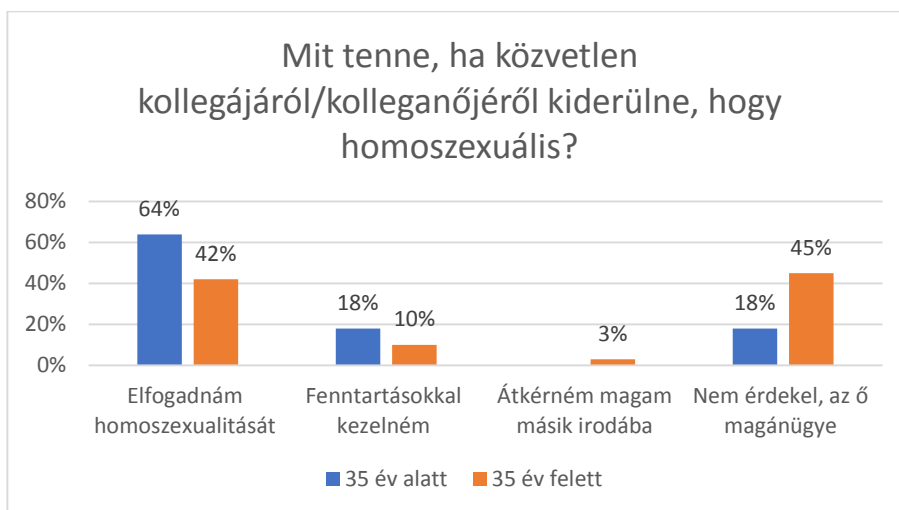

Forrás: Saját szerkesztés

A két korcsoport tekintetében százalékos arányban nincs számottevő különbség arra vonatkozóan, hogy részt vennének-e olyan fogászati kezelésen, ahol az orvos homoszexuális beállítottságú. 35 éven aluliak 87 %, 35 éven felüliek 85%-a venne részt.

Közvetlen munkatárs homoszexualitásának elfogadására vonatkozó kérdésnél azonban már jól látható a különbség a vizsgált korcsoportok összehasonlítása során. Az eredményeket az alábbi diagram segítségével szemléltetem.

7. ábra: Homoszexuális kollegával kapcsolatos attitűdök megoszlása a vizsgált korcsoportokban

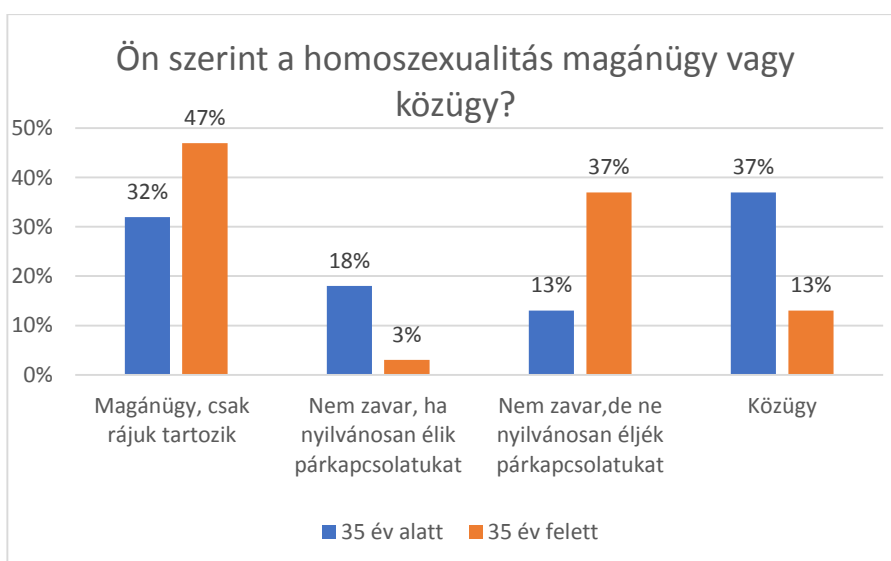

Forrás: Saját szerkesztés

A diagramon jól látszik, hogy az elfogadás aránya a 35 éven aluliak esetében nagyobb, mint a 35 éven felüliek közt. 35 év alatt nem volt olyan válaszadó, aki átkérné magát másik irodába azért, mert közvetlen kollegája homoszexuális. Ezzel szemben a 35 év feletti csoportban 3% válaszolta azt, hogy nem dolgozna vele egy irodában. Fontos még megjegyezni, hogy a 35 év feletti csoportjában, magas arányban 45% válaszolta a feltett kérdésre azt, hogy nem érdekli, hiszen magánügyként kezeli.

Ugyanakkor arra a kérdésre, hogy mit gondolnak arról, hogy a homoszexualitás magánügy vagy közügy, már eltérőek a vélekedések.

7. ábra: Homoszexualitásról alkotott vélekedések a vizsgált korcsoportokban

Forrás: saját szerkesztés

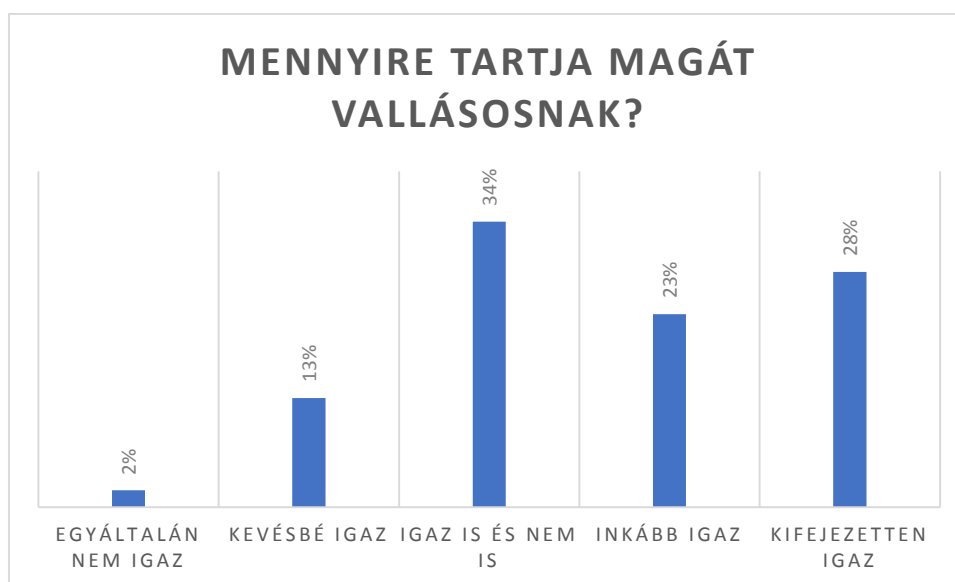
Ahogy a fenti diagram is mutatja, a 35 év alatti korosztályra jellemző, hogy a homoszexualitást közügynek tekintik, azaz úgy vélik, hogy a heteroszexuálisokhoz hasonlóan joguk van párkapcsolatuk felvállalásához. Ezzel szemben a 35 év felettieknek csak 13%-a gondolja ugyanezt. A két csoport összehasonlítása során megállapítható, hogy a 35 év feletti korosztály mindaddig elfogadó a homoszexuálisokkal szemben, amíg azok nyíltan fel nem vállalják szexuális orientációjukat. Én ezt az attitűdöt nem tartom elfogadásnak, mivel az én véleményem szerint az elfogadás akkor valósul meg, ha teljes mértékben elfogadó az egyén, s még akkor is toleráns a homoszexuálisokkal szemben, ha azok ugyanolyan nyíltan élik párkapcsolataikat, mint heteroszexuális társaik.

Összességében megállapítható, hogy a vizsgált korcsoportok homoszexualitással kapcsolatos attitűdjei eltérőek. A 35 év alatti korosztály elfogadóbb a homoszexuálisokkal szemben, mint a 35 év feletti. Az adatok elemzése során arra a következtetésre jutottam, hogy a 35 év alatti korcsoportban nagyobb arányú a teljes elfogadás, mint a másik vizsgált korcsoportban. A 35 év feletti válaszadók többsége elfogadó, azonban a csoporton belül megfigyelhető, hogy az elfogadás mértéke nem teljes. Az ebbe a kategóriába eső válaszadók úgy gondolják, hogy a homoszexualitást elfogadják, azonban arra vonatkozóan, hogy a homoszexualitás magánügy-e vagy közügy, nagy számban válaszolták azt, hogy magánügy, azaz nem tartozik senki másra, valamint hogy nem zavarja őket mindaddig, amíg nem nyilvánosan élik párkapcsolataikat. Arra a kérdésre, ami arra vonatkozott, hogy a homoszexuálisokat ugyanazok a jogok illetik-e meg, mint a heteroszexuálisokat, az idősebb korosztály 56 %-a válaszolt igennel. Ezzel ellentétben az előbbieken bemutatott diagram alapján úgy vélik, hogy mindaddig nem zavaróak számukra a homoszexuálisok, míg nem nyilvánosan élik párkapcsolatukat. Úgy vélem, feltételezésem bizonyítást nyert, a kérdőíves felmérés eredményeinek elemzése során megállapítom, hogy a 35 év alattiak elfogadóbbak a homoszexuálisokkal szemben, mint a 35 év felettiek.

A második hipotézisem: A keresztény vallás gyakorlása s annak módja nagy szerepet játszik a homoszexualitás el nem fogadásában.

A kérdőívben szereplő kérdések közül, arra a kérdésre, ami arra vonatkozik, hogy milyen a válaszadó vallásgyakorlásának módja összesen 47 fő jelölt meg valamilyen vallásgyakorlási formát. A 47 főből 62% egyéni módon gyakorolja vallását, 6% rendszeresen, 12% rendszertelenül jár misére/ istentiszteletre. Felekezeti megoszlás szerint a 47 fő 53%-a római katolikus, 6%-a görög katolikus, 32%-a református vallású, 9% pedig nem kívánt válaszolni a kérdésre. A következő vallásgyakorlással kapcsolatos kérdés két 5 fokozatú skála volt. Az első skála arra vonatkozott, hogy a válaszadó mennyire tartja magát vallásosnak. A skálán az 1-es szám jelölte az egyáltalán nem igaz, az 5-ös pedig a kifejezetten igaz meghatározásokat. Az erre kapott válaszokat az alábbi diagram foglalja össze:

8. ábra: A vallásgyakorlók vallásosságának mértéke

Forrás: Saját szerkesztés

A válaszok alapján, ami a vallásosság mértékére vonatkozott, a válaszadók 51 %-a vallotta magát vallásosnak, 34% tartja magát valamennyire vallásosnak, 15% pedig nem tartja magát vallásosnak. A másik skála arra vonatkozott, hogy mennyire van hatással a válaszadók életére a hitbéli meggyőződésük. Itt összesen 42% gondolja úgy, hogy hatással van életére a hitbéli meggyőződése, 34 %-ra részben van hatással, 23%-ra pedig kevésbé vagy egyáltalán nincs hatással hitbéli meggyőződése. A következőkben egy 3 fokozatú skála segítségével mértem azt, hogy hogyan befolyásolja a válaszadók mindennapi életét a vallásosságuk. A válaszadók 30% -a mondta azt, hogy törekszik arra, hogy vallásos hite

szerint élje életét. A továbbiakban megvizsgáltam ennek a csoportnak az egyes homoszexualitással kapcsolatos kérdésekre adott válaszát.

Arra a kérdésre, hogy „*Hogyan viszonyul a homoszexuális emberekhez?*”, a vizsgált csoport tagjainak 53%-a elfogadja, 6%-a nem fogadja el, 40% pedig semlegesen viszonyul a homoszexuálisokhoz. Azokra a kérdésekre, melyek a mindennapi életből hozott példákon keresztül mérte a homoszexualitással kapcsolatos vélekedéseket, magas százalékban kaptam olyan választ, ami az elfogadást tükrözi. A válaszadók 87% menne el olyan fogászati kezelésre, ahol a kezelőorvos homoszexuális. 72% íratná be gyermekét olyan iskolába, ahol a pedagógusi karban van homoszexuális nevelő. 47% fogadná el, ha a kollégájáról kiderülne, hogy homoszexuális, ezen túl 40% mondta azt, hogy nem érdekelné, hiszen az az ő magánügye. Itt fontosnak tartom kiemelni azt, hogy ennél a kérdésnél ugyan 13 %-a fenntartásokkal fogadná kollégája/kolleganője homoszexualitását, ugyanakkor egy válaszadó sem mondta azt, hogy emiatt átkérné magát egy másik irodába.

A következőkben azt vizsgáltam, hogy ez a csoport, hogyan vélekedik a homoszexualitásról mint betegségről, bűnről, vagy választás kérdéséről. A csoportba tartozó 47 főből 36% mondta azt, hogy a homoszexualitás betegség, 64% szerint nem. 36% szerint bűn, 74% szerint nem bűn a homoszexualitás. 30% úgy gondolja, hogy a homoszexualitás választás kérdése, 70% szerint pedig nem választás kérdése.

9. ábra: homoszexualitás betegségként értelmezése felekezethez tartozás alapján – mértékegység: darab

Melyik felekezethez tartozik? *Ön szerint betegség a homoszexualitás?

		22. Ön szerint betegség a homoszexualitás?		Total
		Igen	Nem	
6. Melyik felekezethez tartozik?	római katolikus	7	18	25
	görög katolikus	2	1	3
	Református	7	8	15
	Nem kívánok válaszolni	1	3	4
	Total	17	30	47

Forrás: Saját szerkesztés

A fenti táblázatban az látható, hogy hogyan oszlik el a homoszexualitás betegségként való értelmezése az egyes vallások tekintetében. Megfigyelhető, hogy 47% -a tartja betegségnak a homoszexualitást azoknak a református válaszadóknak, akik valamilyen módon gyakorolják is vallásukat.

Ezt követően megvizsgáltam a másik csoportot is, azaz azokat a válaszadókat, akik nem tartják magukat vallásosnak, és nem is gyakorolják a vallásukat. A kitöltők közül 53 fő tartozik ebbe a csoportba, azaz az összes kitöltő 53%-a. Itt csak a homoszexualitással kapcsolatos kérdésekre kapott válaszokat elemeztem. Ennek a csoportnak a 60%-a elfogadó, 9% nem elfogadó, 31%-a pedig semlegesen viszonyul a homoszexuális emberekhez. A válaszadók 85%-a menne el olyan fogászati kezelésre, ahol a kezelőorvos homoszexuális beállítottságú. 79% íratná be gyermekét olyan iskolába, ahol a tanári karban van homoszexuális pedagógus. 53% fogadná el, ha a közvetlen kollegájáról/kolleganőjéről kiderülne, hogy homoszexuális, 13% fenntartásokkal kezelné, 4% átkérné magát másik irodába, 30%-át pedig nem érdekelné mivel az az ő magánügye. Továbbá elemeztem azt is, hogy ez a csoport hogyan vélekedik a homoszexualitásról mint betegségről, bűnről vagy választás kérdéséről. A csoportba tartozó 53 fő közül 30% gondolja úgy, hogy a homoszexualitás betegség, 70% pedig azt hogy nem betegség. 17% szerint a homoszexualitás választás kérdése, míg 83% szerint nem választás kérdése. 9% tekinti a homoszexualitást bűnnek, 91% nem gondolja, hogy a homoszexualitás bűn lenne.

A két csoport válaszait összehasonlítva, nem mutatható ki eltérés az elfogadás szempontjából. Az a csoport, amelyik úgy nyilatkozott, hogy vallásgyakorló, és bizonyos szinten meghatározza életvitelét a hitbéli meggyőződése, ugyanolyan elfogadó a homoszexuálisokkal szemben. A homoszexualitás, mint bűn, betegség vagy választás jelölése során, mindkét csoport magasan elutasította e jelzők használatát. Azaz, a homoszexualitást nem tartják sem bűnnek, sem betegségnak, sem választás kérdésének. Mindkét csoport egyetértett abban, hogy a homoszexualitás az egyén magánügye, és ugyanolyan jogok illetik meg ezeket az embereket, mint heteroszexuális társaikat.

Ezt követően, az egész adathalmazt megbontottam korosztály szerint, és csak azokat vettem egy csoportba, akik tartoznak valamilyen felekezethez-római katolikus, görög katolikus és református-, valamint gyakorolják is vallási szokásaikat valamilyen formában. E felosztás szerint a 35 év alatti korosztályba, 18 fő tartozik, azaz az összes kitöltő 18%-a. Ennek a csoportnak a homoszexualitás elfogadottságával kapcsolatban azt az eredményt kaptam, hogy 50%-uk elfogadó a homoszexuálisokkal szemben és 22% gondolja úgy, hogy korlátozni kellene a homoszexuálisok életét az állam által. Ezt követően ugyanezen

feltételek alapján megvizsgáltam a 35 év feletti korosztályt is, amibe 23 fő tartozik. Itt az elfogadás 57%-os volt, ugyanakkor 35% gondolja azt, hogy korlátozni kellene a homoszexuálisok életét. A bűn-betegség kategóriákon belül erre a két csoportra vonatkozóan, mindkét csoportban a betegségként való értelmezés a jellemző. 35 év alatti csoport 28%-a, 35 év feletti csoport 48%-a gondolja azt, hogy a homoszexualitás betegség.

A kutatás elején azt feltételeztem, hogy a keresztény vallás gyakorlása nagy szerepet játszik a homoszexualitás el nem fogadásában. Ezt a hipotézisemet megcáfolom, hiszen nem igazolódott be ezen feltételezésem. A vallásgyakorlás e mintavétel alapján, nem befolyásolja a homoszexualitással kapcsolatos attitűdöket.

A harmadik feltételezésem arra irányul, hogy az iskolázottság mértéke szintén befolyásoló tényezője a homoszexualitással kapcsolatos attitűdöknek. A harmadik hipotézisemmel azt állítom, hogy minél magasabb iskolai végzettsége van az egyéneknek, annál elfogadóbb a homoszexuálisokkal szemben. A kérdőívet kitöltők legmagasabb iskolai végzettsége a következőképpen oszlik meg: 5% befejezte a 8 általánost, 7% rendelkezik valamilyen szakképestevel érettségi bizonyítvány nélkül, 38% érettségivel rendelkezik, 35% rendelkezik felsőfokú alapképzésben szerzett oklevéllel, 15% felsőfokú mesterképzésben szerzett oklevéllel rendelkezik. A vizsgálat során a különböző iskolai végzettségek alapján csoportosítottam a válaszokat. Itt csak a homoszexualitással kapcsolatos kérdésekre adott válaszokat vettem figyelembe.

10. ábra: Iskolai végzettség alapján, melyik csoport hogyan viszonyul a homoszexualitáshoz-mértékegység: darab

Az Ön legmagasabb iskolai végzettsége? * Hogyan viszonyul a homoszexuális emberekhez?

			15. Hogyan viszonyul a homoszexuális emberekhez?			
			Elfogadom	Nem fogadom el	Semleges	T
4.	Az Ön	iskolai ²	0	1	4	5
legmagasabb végzettsége?			2	1	4	7
			21	2	15	38
			22	3	10	35
			12	1	2	15
	Total		57	8	35	100

Forrás: Saját szerkesztés

Először megvizsgáltam az egyes iskolai végzettséggel rendelkezők homoszexualitáshoz kapcsolatos viszonyulását. A fenti táblázat az erre vonatkozó adatokat tartalmazza. Jól látszik, hogy az összes iskolai végzettség közül, a 8 általánossal rendelkezők közt nincs olyan, aki egyértelműen elfogadná a homoszexualitást. A magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők nagy arányban elfogadóak a homoszexualitással kapcsolatban. Ezt követően külön vizsgáltam az egyes iskolai végzettségek alapján a válaszokat.

Először a 8 általánost elvégzők csoportját vizsgáltam meg, ami 5 főből áll. Arra a kérdésre, hogy mi a véleménye a homoszexualitásról, legmagasabb százalékban (40%) azt a választ kaptam, hogy az egyén magánügye. Arra a kérdésre, hogy hogyan reagálna, ha gyermeke homoszexuális lenne 60% válaszolta azt, hogy nem tudja, 20% elfogadná, 20% nem fogadná el. Ezzel ellentétben a 60%-uk elmenne olyan fogászati kezelésre, ahol a kezelőorvos homoszexuális beállítottságú. Ha közvetlen kollégája/ kolleganője homoszexuális lenne, a válaszadók 60%-át nem érdekelné, mivel az az ő magánügye, 40%

² Magyarázat: 2:8 általánost végzett,3: szakképzettség érettségi bizonyítvány nélkül,4: érettségi bizonyítvány,5: felsőfokú alapképzésben szerzett oklevél, 6: felsőfokú mesterképzésben szerzett oklevél

viszont átkérné magát másik irodába. Arra a kérdésre, hogy beíratná-e gyermekét olyan iskolába ahol a pedagógusi karban van homoszexuális tanár 60% válaszolt nemmel. Arra a kérdésre mely arra vonatkozik, hogy a homoszexualitás bűn-e a válaszadók 80%-a válaszolta azt, hogy nem 20% pedig, hogy igen. A homoszexualitást 60% tartja betegségnek. Arra a kérdésre, hogy a homoszexualitás választás kérdése-e a kitöltők 100%-a válaszolta azt, hogy nem választás kérdése.

Legmagasabb iskolai végzettségként az érettségi nélküli szakképzettséget 7 fő jelölte meg a 100 főből. E végzettséggel rendelkező válaszadók 57% gondolja azt, hogy a homoszexualitás az egyén magánügye. Arra a kérdésre, hogy hogyan reagálna, ha gyermeke homoszexuális lenne, 43% elfogadó lenne, 43% nem tudja hogyan kezelné, 14 % pedig nem fogadná el. Arra a kérdésre, hogy elmenne-e olyan fogászati kezelésre, ahol a kezelőorvos homoszexuális beállítottságú 57% válaszolt igennel. 28% kezelné fenntartásokkal azt a kollegáját/kolleganőjét, akiről kiderülne, hogy homoszexuális beállítottságú, 44%-át nem érdekelné, mivel az az ő magánügye, s 28% mondta azt, hogy elfogadná. A homoszexualitást e csoport válaszadóinak 29%-a tarja bűnnek, 71% szerint nem bűn. 57% úgy gondolja, hogy a homoszexualitás betegség 43% nem tartja betegségnek. 43 % szerint a homoszexualitás választás kérdése.

A következő csoport azok a kitöltők, akik legmagasabb iskolai végzettsége az érettségi bizonyítvány. Az összes válaszadó közül 38 fő rendelkezik érettségi bizonyítvánnyal. Arra a kérdése, hogy mi a véleménye az azonos neműek közötti szexuális kapcsolatról, a két leggyakoribb válasz, hogy az egyén magánügye (42%) illetve hogy az egyén alapvető joga, hogy bármely nemű szexuális partnert válasszon magának (32%). Arra a kérdésre, hogy hogyan reagálna, ha gyermeke homoszexuális lenne 55% adott elfogadó választ, 5% nem fogadná el, 40% pedig nem tudja hogyan reagálna. Olyan fogászati kezelésre, ahol a kezelőorvos homoszexuális beállítottságú, az érettségivel rendelkezők 84%-a menne el. Homoszexuális kollegával szemben 15%-nak lennének fenntartásai, 50% elfogadná, 35%-át pedig nem érdekelné mivel az az ő magánügye. A vizsgált csoport 71%-a beíratná gyermekét olyan iskolába, ahol a pedagógusi karban van homoszexuális beállítottságú tanár. A homoszexualitást 32% betegségnek, 68% nem tartja betegségnek. 73 % azt mondja, hogy a homoszexualitás nem választás kérdése, ezzel szemben 28% úgy gondolja, hogy választás kérdése. A homoszexualitás, mint bűn megjelölést 79% elutasítja, s csupán 21% gondolja úgy, hogy a homoszexualitás bűn.

Felsőfokú alapképzésben szerzett oklevéllel 35 fő rendelkezik. Ebbe a csoportba tartozók között a homoszexualitás megítélésével kapcsolatban a két leggyakrabban

megjelölt válasz szerint a homoszexualitás az egyén alapvető joga (46%) valamint hogy az egyén magánügye (32%). Arra a kérdésre, hogy mit tenne, ha gyermeke homoszexuális lenne, 57 % válaszolta azt, hogy elfogadná, 40% nem tudná, hogyan reagálna, 3% pedig nem fogadná el. A vizsgált csoport 92%-a menne el olyan fogászati kezelésre, ahol a kezelőorvos homoszexuális beállítottságú. Homoszexuális kollegával szemben 14% -nak lennének fenntartásai, 54% elfogadná, 32%-át pedig nem érdekelné, mivel az az ő magánügye. A csoport válaszadóinak 83%- íratná be gyermekét olyan iskolába, ahol a nevelő testületben van homoszexuális beállítottságú pedagógus. A felsőfokú alapképzésben szerzett oklevéllel rendelkezők egyenlő arányban (31%) gondolják azt, hogy a homoszexualitás bűn, illetve, hogy választás kérdése. Bűnnek csupán 18% tartja.

Felsőfokú mesterképzésben szerzett oklevéllel 15 fő rendelkezik. Ennél a csoportnál a homoszexualitás megítélésével kapcsolatban szintén az tapasztalható hogy úgy vélik a homoszexualitás egyén alapvető joga (54%) illetve az egyén magánügye (40%). Arra kérdésre, hogy mit tenne, ha gyermeke homoszexuális beállítottságú lenne 80% mondta azt, hogy elfogadná, 7 % nem fogadná el, 13% pedig nem tudja, hogyan reagálna. Ebben a csoportban nem volt olyan válaszadó, aki ne menne el olyan fogászati kezelésre, ahol a kezelőorvos homoszexuális beállítottságú. 67% elfogadná, ha közvetlen kollegája/ kolleganője homoszexuális beállítottságú lenne 33%-át pedig nem érdekelné mivel az az ő magánügye. Az egész csoport 27% gondolja azt, hogy a homoszexualitás betegség, s szintén 27% mondta azt, hogy a homoszexualitás választás kérdése. A homoszexualitást 6% jelöli bűnként.

11. ábra: A homoszexualitás állam általi korlátozásának kérdése iskolai végzettség alapján-mértékegység: darab³

Az Ön legmagasabb iskolai végzettsége? * Ön szerint a homoszexuálisok életét:

			28. Ön szerint a homoszexuálisok életét:		
			Korláto zni, szabályozni kell jogi eszközökkel	Nem szabad az állam által korlátozni	T otal
4. Az Ön legmagasabb végzettsége?	Az Ön iskolai		1	4	5
			2	5	7
			9	29	38
			6	29	35
			1	14	15
Total			19	81	100

Forrás: Saját szerkesztés

A fenti táblázat arra vonatkozóan tartalmaz adatokat, hogy a legmagasabb iskolai végzettség alapján mit gondolnak a válaszadók, a homoszexuálisok életének állam általi korlátozásáról. A válaszadók többsége úgy véli, hogy nem szabad az állam által korlátozni a homoszexuálisok életét.

A feldolgozott adatok alapján az eredmények nem mutatnak számottevő eltérést a homoszexualitás megítélésével kapcsolatban. Megállapítható, hogy az iskolai végzettséget illetően nincs eltérés a homoszexualitással kapcsolatos attitűdökben. A kutatásom elején azt feltételeztem, hogy az iskolázottság mértéke pozitívan befolyásolja a homoszexualitás elfogadását. A harmadik hipotézisem, mely szerint minél magasabb iskolai végzettsége van az egyénnek, annál elfogadóbb a homoszexuálisokkal szemben nem igazolódott be. A

³ Magyarázat: 2:8 általánost végzett,3: szakképzettség érettségi bizonyítvány nélkül,4: érettségi bizonyítvány,5: felsőfokú alapképzésben szerzett oklevél, 6: felsőfokú mesterképzésben szerzett oklevél

mintavételi eljárásban résztvevőknél iskolai végzettség alapján nem figyelhető meg eltérés a homoszexualitás megítélésével kapcsolatban.

4 Összegzés

A pályamunka első felében, a szakirodalmi áttekintés során bizonyosságot nyert, hogy, a homoszexualitás már az írott történelem óta létezik. A homoszexualitás fogalmának meghatározása érdekében a történelem során számos elmélet, vizsgálat született. Dolgozatom első felében során igyekeztem egy átfogó képet adni arról, hogy egyes elméletek, és tudományágak szerint mit jelent a homoszexualitás. Nem csak a homoszexualitás, hanem más, a téma szempontjából releváns fogalmakat is igyekeztem tisztázni a könnyebb érthetőség érdekében. Egyes kutatások kifejezetten a homoszexualitás kialakulásának okát vizsgálták, mint például a szocializációs elméletek, vagy a genetikai elméletek, mely szerint egy génmódosulás okozza a homoszexualitást, mások pedig idegrendszeri betegségként jellemezték. Nem csak maga a fogalom tartalma volt az, ami az évek során folyamatosan változott, hanem annak társadalmi megítélése és jogi szabályozása is. Társadalmi megítélés szempontjából törekedtem az időrendi sorrend betartásával egyes társadalmak, történelmi korok homoszexualitással kapcsolatos attitűdjeit bemutatni. Ebben a részben részletesen írtam arról, hogy míg egyes kultúrák, mint például az ókori görögöké nem csak elfogadta, de szinte buzdította is a társadalmat a homoerotikus tevékenységre. Ennek bizonyítékeként számos vers, ókori cserépedény, falfestmény maradt fenn napjainkig. Ezzel ellentétben például az ókori zsidó társadalom halálbüntetéssel sújtotta azokat az embereket, akiket homoerotikus cselekvésen értek. A 19. században egyfajta megértés volt jellemző, de nem beszélhetünk itt sem elfogadásról, hiszen a megértés csak addig tartott, amíg azt magánügyként kezelték az illetékesek. Igazi áttörés az 1950-es évek jelentettek a polgári liberalizáció hatására. Az 1960-as években jelentek meg először a homoszexuálisok jogaiért küzdő civil szervezetek, s ettől az időponttól az idő múlásával egyre tevékenyebbé váltak, egyre több jogok szereztek maguknak.

Ezt követően kitértem a hazai társadalmi attitűdökre, melyet a büntető törvénykönyvek vonatkozó részein keresztül vizsgáltam meg. Az első hazai büntetőtörvények a homoszexualitás szót nem használták, helyette fajtalankodásnak nevezték a homoerotikus cselekvéseket. A magyar történelem során voltak időszakok melyek során a homoszexualitást mint büntetőjogi kategóriát jelölték meg. Büntetőjogi szempontból a büntethetőség meghatározása során nem volt egységes álláspont arra vonatkozóan, hogy a „büntettet” férfi vagy nő követte el. Sokáig csak a férfiak közti kapcsolatot szabályozták, későbbiekben már nem tettek különbséget férfi és nő között. A büntetés mértéke

folyamatosan enyhült, mára már nem büntetendők a heteroszexuálistól eltérő nemi orientációjú emberek. A témával kapcsolatban fontosnak éreztem a homofóbia, előítélet és diszkrimináció fogalmainak tisztázását annak érdekében, hogy még átfogóbb képet kapjak a homoszexualitás társadalmi megítéléséről. Számos társadalomtudományi kutatás készült a homoszexualitással kapcsolatos attitűdök vizsgálatára. Dolgozatom 2.4. pontjában a fontosabb kutatások eredményeit mutattam be.

Mivel nem csak a társadalmi megítélés változott az idők során, hanem az is, hogy a heteroszexuálistól eltérő nemi orientációjú emberek milyen jogokat kívántak maguknak kivívni. Régebben számukra a legáhítottabb cél csupán a békében élés volt, hogy ne üldözzék őket, élhessék mindennapjaikat úgy, mint bárki más. Mára törekvéseik egyre szélesebbé váltak, legfőbb céljuk, hogy a heteroszexuálisokhoz hasonlóan törvényesen házasodhassanak, családot alapíthassanak. A mai Magyarországon egyre több mozgalom, civil szerveződés alakul az LMBTQ emberek céljainak elérése érdekében. Éppen ezért bemutattam pár olyan civil szervezetet, melyek meghatározó szereplői a mai magyar LMBTQ mozgalomnak. Ezt követte a szociális munka és a másság kapcsolatának ismertetése.

A szakirodalmi áttekintés után kutatásom bemutatása következett. A kutatást az Egri Szociális Szolgáltató Intézmény dolgozói körében végeztem. A kutatás módszerül a kérdőívet választottam, mely anonim volt, s önkéntes alapon működött. A kérdőív 28 kérdést tartalmazott, amelyből 25 zárt végű kérdés volt, valamint 3 skálát is tartalmazott. A kérdőívet interneten keresztül osztottam meg az Intézmény dolgozóival. A kérdőívet kitöltő dolgozók válaszait dolgoztam fel. A hipotéziseim a következők voltak :

- A 35 év alattiak elfogadóbbak a homoszexuálisokkal szemben, mint a 35 év felettiek.
- A keresztény vallás gyakorlásának mértéke nagy szerepet játszik a homoszexualitás el nem fogadásában.
- Minél magasabb iskolai végzettsége van az egyénnek, annál elfogadóbb a homoszexuálisokkal szemben.

Hipotéziseim közül egy nyert bizonyítást, mely szerint a 35 év alattiak elfogadóbbak a homoszexuálisokkal szemben, mint a 35 év felettiek. A másik két hipotézisem, amiben azt feltételeztem, hogy a vallásgyakorlás mértéke nagy szerepet játszik a homoszexualitás el nem fogadásában, illetve hogy minél magasabb az illető iskolai végzettsége, annál elfogadóbb a

homoszexuálisokkal szemben nem nyert bizonyítást. A második és a harmadik feltételezésem, az adott vizsgálati egységre érvénytelen, hiszen az adatfeldolgozás során nem fedezhető fel számottevő eltérés ezekben a kérdésekben.

Úgy vélem, ennek az az oka, hogy a vizsgálatomat a szociális szférában végeztem. A szociális pályát én hivatásnak tekintem. Úgy gondolom, hogy aki ezt a pályát választja, az eleve elfogadóbb a társadalom egyes csoportjaival szemben. Valószínűsítem, hogy egy másik munkaterületen ugyanez a kérdőíves felmérés más eredményt hozott volna.

A homoszexualitással kapcsolatos attitűdök vizsgálata érzékeny téma. A kérdőív összeállítása során attól tartottam, hogy nem sikerül majd megvalósítani éppen a téma érzékenysége miatt. Ugyanakkor a válaszadók nyitottak voltak a témával kapcsolatban, s megválaszolták a feltett kérdéseket. A válaszadók nyitottsága abból is látható, hogy 138 főből 100-an megválaszolták a kérdőívet. Ha a későbbiekben folytatnám kutatásomat, akkor szintén ezt a témát választanám, de már mélyebb fókuszú kérdőívet állítanék össze, amibe már azt is vizsgálnám, hogy van-e a női homoszexualitás és a férfi homoszexualitás megítélése közt valamilyen eltérés. Erre vonatkozóan a jelenlegi kérdőívben is szerepelt két kérdés, s a kutatási adatok elemzése során összefüggést találtam annak kapcsán, hogy az ellenkező nemű homoszexualitás elfogadhatóbb a vizsgált személyek számára, mint a velük megegyező nemű homoszexualitás. Ez azt jelenti, hogy a nők csupán 6%-a mondta azt, hogy a leszbikusság jobban elfogadható, mint a férfi homoszexualitás, ugyanakkor erre a válaszra a férfi kitöltők 25%-a mondta azt, hogy a leszbikusság jobban elfogadható, mint a férfi homoszexualitás. A férfi homoszexualitás megítélésével kapcsolatban a nők 36%-a gondolja azt, hogy kevésbé elfogadott, ugyanakkor ez az arány a férfiaknál 58%. Ezzel kapcsolatban nem állítottam fel hipotézist, de a téma további, mélyebb vizsgálatát lehetne erre az összefüggésre alapozni, akár egy következő dolgozat keretein belül. A továbbiakban ezzel az összefüggéssel kapcsolatban megpróbálnék arra választ kapni, hogy ez valóban egy összefüggés-e vagy csak a társadalmi távolítás egyik példája.

5 Irodalomjegyzék

- Allport, G. (1999). *Az előítélet*. Budapest: Osiris.
- Andorka, R. (1997). *Bevezetés a szociológiába*. Budapest: Osiris .
- Buda, B. (1978). A homoszexualitás. *Ifjúsági Magazin*, 59.
- Buda, B. (1980). *A szexualitás modern elmélete*. Budapest: Tankönyvkiadó.
- Buda, B. (2002). *Szexuális viselkedés*. Budapest: Animula Kiadó.
- Czeizel, E. (1995). A balul sikerült szexuális orientáció. *Magyar Nemzet*, 104-105.
- Dean, T., & Lane, C. (2010). Homoszexualitás és pszichoanalízis. *Thalassa*, 5-38.
- Dover, K. (2001). *A görög homoszexualitás*. Budapest: Osiris.
- Erős, F. (2007). Irányok és tendenciák az előítéletek kutatásában. *Educatio*, 3-9.
- Eszenyi, M., & Zahuczky, L. (2008/4). Ferenczi és kortársai a homoszexualitásról. *Thalassa*, 87-100.
- Fuchs, S. & Case, C. (1989). Prejudice as Lifeform. *Sociological Inquiry*, 59, 301-317.
- Fuchs, S. & Case, C. (1992). Az előítélet, mint életforma. *Szociológiai Figyelő*, 1992. 2.
- Giddens, A. (2008). *Szociológia*. Budapest: Osiris.
- Gorza, J. (1993 /1.szám). A homoszexualitás kialakulása fiataloknál. *Főiskolai figyelő plusz*, 94.
- Haldeman, D. (1991). Conversation therapy for gay men and lesbians: A scientific examination. In J. Gonsiorek, & J. Weinrich, *Homosexuality: Research implications for public policy* (old.: 149-160). Thousand Oaks: Sage.
- Hegedűs, A. (2010). Az azonos neműek élettársi kapcsolatának társadalmi és jogi megítélése az ókortól napjainkig. *Jogelméleti Szemle*.
- Hegyesi, G., & Talyigás Katalin. (1996). *Általános szociális munka 1.kötet*. Budapest: Semmelweis Kiadó.
- Hooker, E. (1957). The adjustment of the male overt homosexual. *Journal of projective techniques*, 18-31.
- Kiss, K. (2010). Szexuális kisebbségek és oktatás. *Iskolakultúra*, 40-57.
- Körmöci, K. (2006). Pedagógiai eljárások a „másság” elfogadása érdekében. <http://www.kormocikatalin.hu/?menu=32> [2021.10.23.]
- Lux, Á. (2008). A melegbüszkeség és a gyülekezési jog. *Fundamentum 3. szám*, 123-130.
- Murányi, I. (2006). *Identitás és előítélet*. Budapest, Új Mandátum Kiadó

- Pálmai, J., & Pikó, B. (2006). Homoszexualitás és sztereotípiák egy kvalitatív kutatás tükrében. *Társadalomkutatás* 24/2, 236-260.
- Takács, J. (2004). *Homofóbia és társadalom*. Budapest: Új Mandátum.
- Takács, J. (1998). Bevezetés a homoszexualitás tudományába. *Replika*, 203-212.
- Takács, J. (2002). Az intézményesített diszkrimináció vége? *Fundamentum* 6. évf. 3-4. szám, 73-81.
- Takács, J. (2011). *Homofóbia Magyarországon*. Budapest: L' Harmattan.
- Takács, J. (2016). Homoszexuálisok listázása a 20. századi magyarországon. *Korall* 17. évf. 66. szám, 5-31.
- Takács, J. (2018). *Meleg század, Adalékok a homoszexualitás 20. századi magyarországi társadalomtörténetéhez*. Budapest: Kalligram Kiadó.
- Takács, J., & Szalma, I. (2012). Homofóbia és az azonos nemű partnerkapcsolatok intézményesítettsége Európában. *Szociológiai Szemle*, 61-88.
- Tóth, L. (1994). Adalékok a homoszexualitás társadalmi problémájához. *Esély*, 31-44.
- Tóth, L. (1994). Adalékok a homoszexualitás társadalmi problémájához. *Esély*, 31-44.
- Tóth, L. (2008). Vélemények a homoszexualitásról. *Esély*, 55-81.
- Tóth, L. (2013). A magyarországi LMBT-mozgalmi szintér politikai aktivitásának alakulása, különös tekintettel a 2010-től kezdődő időszakra. *Replika*, 85-102.

Internetes hivatkozások:

<https://hatter.hu/tevekenysegunk>

<https://www.labrisz.hu/>

<https://budapestpride.hu/>

<https://hatter.hu/archivum/kultura-es-mozgalom/lmbtqi-szoszedet>

Jogszályi háttér:

A magyar büntető törvénykönyv a büntettekről és vétségekről szóló 1878. évi V. törvénycikk

Magyar Népköztársaság Büntetőkönnyvéről szóló 1961.évi V.törvénycikk

A büntető törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény

Az 1949. évi XX. törvény A Magyar népköztársaság alkotmánya

37/2002. (IX.4) AB határozat

20/1999. (VI.25.) AB határozat

6 Mellékletek

1. számú melléklet : kérdőív mintapéldánya

6.1 számú melléklet

1. Az Ön neme?

- ☐ Nő
- ☐ Férfi

2. Az Ön lakóhelye?

- ☐ Megyeszékhely
- ☐ Város
- ☐ Község
- ☐ Tanya

3. Az Ön kora?

- ☐ 18-24
- ☐ 25-34
- ☐ 35-44
- ☐ 45-54
- ☐ 55-64
- ☐ 65-

4. Legmagasabb iskolai végzettsége?

- ☐ Kevesebb, mint 8 általános osztály
- ☐ 8 általános iskola
- ☐ Szakképzettség, érettségi bizonyítvány nélkül
- ☐ Érettségi
- ☐ Felsőfokú alapképzésben szerzett oklevél
- ☐ Felsőfokú mesterképzésben szerzett oklevél
- ☐ Tudományos fokozatot igazoló oklevél

5. Jelenlegi foglalkozása:

- ☐ Vezető
- ☐ Alkalmazott
- ☐ Közfoglalkoztatott

6. Melyik felekezethez tartozik?

- ☐ Római katolikus
- ☐ Görögkatolikus
- ☐ Református
- ☐ Evangélikus
- ☐ Jahova tanúi
- ☐ Baptista
- ☐ Ortodox
- ☐ Egyikhez sem
- ☐ Egyéb:.....
- ☐ Nem kívánok válaszolni

7. Milyen gyakran jár misére, istentiszteletre?

- ☐ Soha
- ☐ Ünnepkor
- ☐ Havonta
- ☐ Hetente
- ☐ Naponta

8. Függetlenül attól, hogy rendszeresen gyakorolja-e, mennyire tartja magát vallásosnak?

Kérem, jelölje be, egy 1-5-ig terjedő skálán, ahol az 1 Egyáltalán nem, az 5 pedig Nagyon vallásosnak tartja magát.

1 2 3 4 5

9. Mit gondol, mennyire van hatással a mindennapjaira hitbéli meggyőződése?

Kérem, jelölje be, egy 1-5-ig terjedő skálán, ahol az 1 Egyáltalán nem, az 5 pedig Nagy hatással van

1 2 3 4 5

10. Az Ön vallásgyakorlásának módja:.....

- ☐ Egyéni módon gyakorlom
- ☐ Rendszeresen járok istentiszteletre/ misére
- ☐ Rendszertelenül járok istentiszteletre/ misére
- ☐ Nem gyakorlom, de hiszek
- ☐ Nem hiszek, és nem gyakorlom

11. Mit gondol mennyire igazak Önre az alábbi állítások?

- ☐ Eltökéltem törekszem arra, hogy vallásos hitem szerint éljem az életem.

1. Nem igaz
 2. Nem teljesen igaz
 3. Igaz
- Az egész élethez való hozzáállásom alapja a vallásom.
1. Nem igaz
 2. Nem teljesen igaz
 3. Igaz

12. Hogyan határozná meg önmagát szexuális orientációja alapján?

- Heteroszexuális
- Homoszexuális
- Biszexuális
- Nem kívánok válaszolni

13. Van – e tudomása az ismeretségi körében, homoszexuális egyénről?

- Igen
- Nem
- Nem tudom megítélni

14. Mi a véleménye az azonos neműek közötti szerelemről?

- Bűn
- Betegség
- A társadalmi normáktól, szabályoktól eltérő viselkedés
- Az egyén magánügye

- Az egyén alapvető joga, hogy bármely nemű szexuális partnert válasszon magának

15. Hogyan viszonyul a homoszexuális emberekhez?

- Elfogadom őket
- Nem fogadom el őket
- Semlegesen

16. Ön szerint mennyire elfogadott ma Magyarországon a homoszexualitás?

- Elfogadott
- Semleges
- Nem elfogadott, a társadalom kirekeszti ezeket az embereket
- Nem tudom megítélni

17. Ön szerint ugyanazok a jogok illetik meg a homoszexuális embereket, mint a heteroszexuálisokat?

- Igen
- Nem
- Nem tudom megítélni

18. Hogyan reagálna, ha gyermeke homoszexuális lenne?

- Elfogadó lennék
- Nem fogadnám el
- Nem tudom

19. Elmenne – e olyan fogászati kezelésre, ahol az orvos homoszexuális beállítottságú?

- Igen
- Nem

20. Mit tenne, ha a közvetlen kollégájáról/ kolleganőjéről kiderülne, hogy homoszexuális?

- Elfogadnám homoszexualitását
- Fenntartásokkal kezelném
- Átkérném magam másik irodába
- Nem érdekel, az az ő magánügye

21. Beíratná-e gyermekét olyan iskolába, ahol a pedagógusi karban van homoszexuális?

- Igen
- Nem

22. Ön szerint betegség a homoszexualitás?

- Igen
- Nem

23. Ön szerint a homoszexualitás választás kérdése?

- Igen
- Nem

24. Ön szerint bűn homoszexuálisnak lenni?

- Igen
- Nem

25. Ön szerint a homoszexualitás magánügy vagy közügy?

- Magánügy, csak rájuk tartozik
- Nem zavar, ha látok homoszexuális párokat nyilvánosan
- Nem zavaróak számomra, csak ne nyilvánosan éljék párkapcsolataikat
- Közügy, ugyanolyan joguk van párkapcsolatuk felvállalásához, mint a heteroszexuálisoknak.

26. Ön jobban elfogadja a leszbikus nőket, mint a meleg férfiakat?

- Igen
- Nem
- Egyiket sem fogadom el
- Nem foglalkozom vele, nem érdekel

27. Ön szerint van különbség a férfi homoszexualitás és a női homoszexualitás elfogadottsága közt?

- Ugyanolyan a kettő megítélése, elfogadott mindkettő
- A férfi homoszexualitás kevésbé elfogadott, mint a női homoszexualitás
- A női homoszexualitás kevésbé elfogadott, mint a férfi homoszexualitás
- Ugyanolyan, elfogadhatatlan mindkettő

28. Ön szerint a homoszexuálisok életét:

- Korlátozni, szabályozni kell jogi eszközökkel
- Nem szabad az állam által korlátozni